

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 28.07.1999
COM(1999)396 def.

Groenboek

Wettelijke aansprakelijkheid voor producten met gebreken

(voorgelegd door de Commissie)

Samenvatting

Krachtens Richtlijn 85/374/EEG uit 1985, het eerste communautaire beleidsinstrument op het gebied van de productaansprakelijkheid, zijn producenten verplicht om de door een gebrekkig product veroorzaakte schade aan de gezondheid, de veiligheid of het eigendom van burgers te vergoeden. De richtlijn heeft tot doel de gelaedeerden te beschermen en de veiligheid van producten op de interne markt te bevorderen door de totstandbrenging van een zo coherent mogelijk regelgevingskader dat is gebaseerd op een rechtvaardige verdeling van de risico's die inherent zijn aan de moderne productie methoden.

De ware uitdaging van dit beleid bestaat erin het positieve effect voor de consument te optimaliseren (met name door een zo goed mogelijke schadeloosstelling van de gelaedeerden) en tegelijkertijd de kosten zo gering mogelijk te houden (en vooral de innovatie- en onderzoekscapaciteit van het bedrijfsleven niet af te remmen). Zoals uit de recente crises in de voedingsmiddelenindustrie ("gekke koeien", "dioxine") blijkt, zijn risico's nooit volledig uit te bannen. Iedere samenleving moet dan ook over een optimaal en aan haar ontwikkeling aangepast systeem beschikken om de slachtoffers van productierisico's zo goed mogelijk schadeloos te stellen. Derhalve moet absoluut worden nagegaan of een instrument als Richtlijn 85/374/EEG nog altijd aan haar doel beantwoordt met betrekking tot de nieuwe risico's waaraan de Europese samenleving in de loop van het volgende millennium het hoofd zal moeten bieden.

Uitgangspunten bij het groenboek

Alvorens tot een herziening van de richtlijn te besluiten, wil de Commissie eerst op basis van dit groenboek een raadpleging houden teneinde na te gaan wat de gevolgen van de richtlijn voor de betrokken gelaedeerden en bedrijfstakken zijn en teneinde te bestuderen of een herziening wenselijk is en, zo ja, welke vorm deze met het oog op een grotere rechtszekerheid voor de betrokkenen zou moeten aannemen. De aankondiging van een dergelijk initiatief (tijdens het parlementaire debat over Richtlijn 1999/34/EG tot uitbreiding van de risicoaansprakelijkheid tot alle landbouwgrondstoffen) heeft natuurlijk de belangstelling van economische actoren, consumenten en overheidsorganen gewekt. Aangezien de context nu heel anders is dan in 1985, is het absoluut noodzakelijk te weten of de richtlijn nog doeltreffend is en, zo nee, waarom en hoe zij moet worden verbeterd. Met het groenboek wordt dan ook een tweeledig doel nagestreefd: (1) inwinnen van informatie met het oog op een evaluatie van de toepassing van de richtlijn in de praktijk aan de hand van de ervaringen van de betrokken actoren (met name bedrijfsleven en consumenten) en definitieve beantwoording van de vraag of zij aan haar doel beantwoordt; en (2) "uittesten" van de reacties op de meest gevoelige punten in deze richtlijn met het oog op een eventuele herziening.

Wat het eerste doel betreft, moet vooral informatie worden verkregen over de wijze waarop de richtlijn met het oog op de verschillende betrokken sectoren aan haar doel beantwoordt: of zij een passende bescherming van de gelaedeerden waarborgt, of zij ertoe bijdraagt dat gevaarlijke producten van de markt worden geweerd, of zij ondernemers voldoende rechtszekerheid biedt met het oog op de bevordering van het intracommunautaire handelsverkeer, of zij geen nadelige gevolgen heeft voor het concurrentievermogen van de Europese ondernemingen, of de verzekeringsbranche de in de richtlijn bedoelde risico's aankan, of de overheidsorganen en consumentenverenigingen de richtlijn als een nuttig instrument beschouwen voor hun beleid ten gunste van de slachtoffers van gebrekkige producten, enz.

Wat het tweede punt betreft, worden de betrokkenen opgeroepen argumenten aan te dragen voor een eventuele hervorming van Richtlijn 85/374/EEG. Goedkeuring van het groenboek houdt niet in dat in dit stadium al aan een juridische herziening van de inhoud wordt begonnen. Integendeel,

zodra de Commissie de ontvangen bijdragen heeft geanalyseerd, zal zij pas in haar tweede verslag over de richtlijn, dat voor eind 2000 is gepland, eventuele acties in dit verband voorstellen. De hieronder beschreven "herzieningsmogelijkheden" zijn dus slechts suggesties die een open debat op gang moeten brengen. Het groenboek loopt niet vooruit op het standpunt van de Commissie over de toekomst van het instrument. Zo betreffen de suggesties in het groenboek onder meer de volgende onderwerpen:

- praktische toepassing van de bepaling dat de bewijslast op de gelaedeerde rust;
- toepassing van de ontheffing van aansprakelijkheid bij "ontwikkelingsrisico's" en evaluatie van een eventuele schrapping;
- financiële beperkingen en de redenen daarvoor;
- de verjaringstermijn van tien jaar en de gevolgen van een eventuele wijziging van die termijn;
- evaluatie van de verzekeraarbaarheid van de risico's die voortvloeien uit producten met gebreken;
- verbetering van de informatie over de beslechting van geschillen over gebrekkige producten;
- aansprakelijkheid van de leverancier;
- het type goederen en schade dat wordt bestreken.

In vergelijking met het debat in de Verenigde Staten is de EU-Richtlijn 85/374/EEG een compromis dat de verschillende belangen met elkaar verzoent. De politieke wil van de lidstaten, zoals die in het dispositief van de richtlijn tot uiting komt, om voor de aansprakelijkheid een evenwichtig kader te scheppen waarin de betrekkingen tussen ondernemingen en consumenten worden geregeld, mag niet worden onderschat. Voor de Commissie is het belangrijk dat deze verzoening van belangen blijft behouden. Bij elk initiatief tot herziening van de richtlijn moet men zich dus *a priori* laten leiden door het evenwicht dat uit haar bepalingen voortvloeit.

Tot slot wenst de Commissie dat bij de discussie over dit onderwerp wordt gestreefd naar transparantie en doeltreffendheid van de resultaten. **Zo hoopt zij dat de gegeven antwoorden op feiten zijn gebaseerd en dat niet louter een principieel standpunt wordt ingenomen, zodat aan het overleg en debat een ware impuls kan worden gegeven.** De Commissie nodigt dan ook **alle betrokkenen** uit om haar binnen **vier maanden nadat zij het groenboek heeft goedgekeurd** schriftelijk hun opmerkingen over de daarin vervatte vragen te doen toekomen. Iedere betrokkene kan naar eigen keuze op vragen ingaan, ook wanneer deze in de eerste plaats tot andere actoren zijn gericht. Bovendien verwacht de Commissie dat zij uit eenzelfde bedrijfstak in de verschillende lidstaten uiteenlopende antwoorden krijgt: alleen op die manier kan zij de reële impact van de richtlijn in de verschillende landen evalueren.

Het groenboek is via internet toegankelijk (<http://europa.eu.int/comm/dg15/en/index.htm>). De betrokkenen kunnen hun schriftelijke opmerkingen aan de Commissie per post of dergelijke naar het volgende adres sturen:

Europese Commissie
Directoraat-generaal XV
Wetstraat 200
B-1049 BRUSSEL
C 100 4/40

en/of per e-mail naar: d3@dg15.cec.be. In het laatste geval is het raadzaam de elektronische versie in .html-formaat te sturen. De langs deze weg ontvangen opmerkingen **kunnen voor het publiek toegankelijk worden gemaakt op internet, tenzij de geraadpleegde uitdrukkelijk heeft vermeld hiervoor geen toestemming te geven.**

Follow-up van het groenboek

Na de raadpleging zal de Commissie een balans opmaken van de impact van de richtlijn en gepaste conclusies trekken met betrekking tot een eventuele herziening ervan. Hiertoe zal zij **eind 2000** aan de communautaire instellingen een verslag voorleggen, eventueel met een toegelicht voorstel voor een herziening van de richtlijn.

Inhoud

1. INLEIDING

1.1 WAAROM EEN GROENBOEK?

1.2 AANWIJZINGEN VOOR HET BEANTWOORDEN VAN DE VRAGEN

2. WAT IS DE IMPACT VAN RICHTLIJN 85/374/EEG ?

2.1 DE GEVOLGEN VOOR DE INTERNE MARKT

2.1.1 DE COMMUNAUTAIRE HANDEL

2.1.2 DE INTERNATIONALE CONTEXT

2.2 BESCHERMING VAN DE GEZONDHEID EN VEILIGHEID VAN DE BURGERS

2.3 DE GEVOLGEN VOOR HET BEDRIJFSLEVEN EN DE VERZEKERINGSBRANCHE

3. IS EEN HERZIENING VAN RICHTLIJN 85/374/EEG NOODZAKELIJK?

3.1 HANDHAVING VAN HET EVENWICHT

3.2 SUGGESTIES VOOR EEN EVENTUELE HERZIENING IN DE TOEKOMST

Bewijslast

Ontwikkelingsrisico's

Financiële beperkingen

Verjaringstermijnen

Verzekeringsplicht

Meer transparantie

Aansprakelijkheid van de leverancier

Producten die onder de richtlijn vallen

Schade die onder de richtlijn valt

Rechtstoegang

Overige

Bijlagen

1. INLEIDING

In een interne markt ten dienste van de burger is het van essentieel belang dat degene die schade heeft geleden wegens het gebruik of verbruik van een gebrekkig product of door blootstelling aan een gebrekkig product recht heeft op schadeloosstelling. Dit recht is sinds 1985 vastgelegd in de richtlijn inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken¹, waarin is bepaald dat iedere producent van een roerend goed met gebreken gehouden is alle schade die hieruit voortvloeit voor de fysieke integriteit en het particuliere bezit van personen te vergoeden. Zo hebben een kind dat door het exploderen van een frisdrankfles gewond raakt, een werknemer die door het gebruik van een gebrekkig gereedschap zijn vinger verliest of een voetganger die door een auto met slecht functionerende remmen wordt overreden recht op schadeloosstelling, ongeacht of de producent nalatigheid kan worden verweten (principe van de risicoaansprakelijkheid).

Het beleid inzake de wettelijke aansprakelijkheid van producenten, zoals dat werd vastgesteld in Richtlijn 85/374/EEG, is voor producenten en gelaedeerden rechtstreeks toepasselijk. Bij de toepassing van dit beleid zijn echter ook distributeurs, verzekeraars, rechtbanken, overheidsorganen en beroepsbeoefenaren in uiteenlopende mate betrokken. De door deze communautaire richtlijn ingestelde wettelijke aansprakelijkheid vormt een coherent kader waarin met de verschillende belangen rekening wordt gehouden, namelijk

- enerzijds met die van de burger die het hoofd moet bieden aan de risico's die uit onze moderne, uiterst technische samenleving voor zijn gezondheid, fysieke integriteit en materieel welzijn voortvloeien,
- en anderzijds met die van de producent die niet gebaat is bij concurrentievervalsingen door uiteenlopende aansprakelijkheidsregelingen en voor wie het belangrijk is dat deze verschillen zo min mogelijk gevolgen hebben voor de innovatie, het concurrentievermogen en de werkgelegenheid.

Met dit aansprakelijkheidskader is het mogelijk het welzijn van de gelaedeerde te garanderen (door toekenning van schadeloosstelling en door het weren van gebrekkige producten van de markt) en tegelijkertijd de kosten voor het bedrijfsleven zo gering mogelijk te houden zodat geen grote hinderpalen worden opgeworpen voor innovatie, het scheppen van nieuwe werkgelegenheid en de export. Het beleidskader op het gebied van de productaansprakelijkheid brengt een eerlijke verdeling van de risico's tot stand en bevat de volgende elementen:

- risicoaansprakelijkheid van de producent ten gunste van de gelaedeerde;
- de bewijslast rust op de gelaedeerde, zowel ten aanzien van de schade als het oorzakelijk verband tussen het gebrek en de schade;
- hoofdelijke aansprakelijkheid van alle marktdeelnemers in de productieketen ten gunste van de gelaedeerde, teneinde financiële garantie voor schadeloosstelling te bieden;
- ontheffing van aansprakelijkheid van de producent, als hij een aantal uitdrukkelijk in de richtlijn genoemde feiten kan aantonen;
- beperking van de duur van de aansprakelijkheid door de vaststelling van uniforme termijnen;

¹ Richtlijn van de Raad van 25 juli 1985 (85/374/EEG) (PB L 210 van 7.8.1985, blz. 29) (tekst opgenomen in de bijlage).

- verbod op clausules die de aansprakelijkheid ten opzichte van de gelaedeerde beperken of uitsluiten;
- mogelijkheid voor de lidstaten om de aansprakelijkheid financieel te beperken tot een (hoog) maximumbedrag;
- regelmatige herziening van de inhoud van het beleidskader met het oog op de gevolgen voor gelaedeerden en producenten.

Diensten met gebreken vallen niet onder Richtlijn 85/374/EEG. Zoals reeds door de Commissie in haar actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001² werd aangekondigd, wil zij bestuderen of het noodzakelijk is de veiligheid van diensten te vergroten. Op basis van deze analyse zal zij initiatieven voorstellen met betrekking tot de veiligheid van diensten en de aansprakelijkheid van de dienstverleners. Naar aanleiding van een intensieve raadpleging van ondernemingen en consumenten zal de Commissie beslissen welke verdere stappen noodzakelijk zijn.

1.1. Waarom een groenboek?

Dit groenboek is bedoeld als voorbereiding op het verslag over de tenuitvoerlegging van de richtlijn over de productaansprakelijkheid dat voor **eind 2000** is gepland³. Na het eerste verslag in 1995 (toen er door de late inwerkingtreding van de richtlijn nog maar weinig praktijkgevallen te analyseren waren⁴) vormt dit groenboek nu de aanzet tot de tweede gedetailleerde analyse van de toepassing van Richtlijn 85/374/EEG, die in een andere context dan in 1985 en 1995 plaatsvindt, met name daar de bescherming van de volksgezondheid en de veiligheid van de burger een nieuwe impuls hebben gekregen door de BSE-crisis.

In het eerste verslag had de Commissie besloten dat uit de tenuitvoerlegging van de richtlijn nog niet veel conclusies konden worden getrokken. In 1995 was de jurisprudentie van de lidstaten op dit gebied nog zeer beperkt. Op basis van de informatie waarover zij in 1995 beschikte was de Commissie van mening dat het niet nodig was om voorstellen voor een herziening van de richtlijn te doen. Toch moesten bepaalde aspecten van de richtlijn met betrekking tot de bescherming van de consument en de werking van de interne markt wel in het oog worden gehouden. Dat gold bijvoorbeeld voor de uitsluiting van landbouwgrondstoffen. Na de BSE-crisis en overeenkomstig Richtlijn 1999/34/EG moeten de lidstaten de regels van Richtlijn 85/374/EEG nu ook toepassen op landbouwgrondstoffen⁵.

² Mededeling van de Commissie "Actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001", (COM(98)696 van 1.12.1998).

³ De Commissie moet aan de communautaire instellingen regelmatig verslag uitbrengen over de toepassing van de richtlijn (zie artikel 21 - om de vijf jaar over de algemene toepassing van de richtlijn; artikel 15, lid 3, en artikel 16, lid 2 – tien jaar na de datum van kennisgeving van de richtlijn over de gevolgen voor de bescherming van de consument en de financiële beperking en artikel 18, lid 2 – om de vijf jaar over de herziening van de in de richtlijn genoemde bedragen).

⁴ De Commissie heeft haar eerste verslag over de toepassing van de richtlijn voorgelegd op 13.12.1995 (COM(95)617). Dit verslag was gebaseerd op een effectrapportage uit 1994.

⁵ Richtlijn 1999/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 1999 tot wijziging van Richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (PB L 141 van 4.6.1999).

De Commissie wil eerst (*punt 2 van het groenboek*) zo veel mogelijk informatie inwinnen over de gevolgen van de richtlijn voor de werking van de interne markt, de bescherming van de gezondheid en veiligheid van de burgers, het concurrentie- en innovatievermogen van de industrie en de financiële sector (verzekeringen). Hierbij moet een antwoord worden verkregen op de vragen (1) **welke de gevolgen van de toepassing van de richtlijn zijn en of de voordelen tegen de kosten opwegen, met name op het niveau van de bescherming van de gelaedeerden en de kosten voor het bedrijfsleven**, en (2) **hoe en waarom de richtlijn deze gevolgen heeft**. Vervolgens wil zij op basis van verscheidene suggesties vaststellen (*punt 3 van het groenboek*) (3) **welke aspecten van de richtlijn moeten worden herzien om de sociale voordelen ervan te vergroten zonder dat de kosten te veel in de hoogte worden gedreven**.

Aan de hand van de ontvangen gegevens en opmerkingen zal de Commissie eind 2000 haar verslag over de toepassing van de richtlijn opstellen en daarin haar conclusies aan het Parlement en de Raad voorleggen. In dit verslag zal de vinger kunnen worden gelegd op de lacunes bij de uitvoering van de huidige richtlijn en op de terreinen waarop verbeteringen noodzakelijk zijn. Als de Commissie meent dat Richtlijn 85/374/EEG moet worden gewijzigd, zal zij met een desbetreffend voorstel komen. Met dit groenboek wordt niet vooruitgelopen op het standpunt van de Commissie over de toekomst van het instrument.

Een groenboek is de juiste wijze om het verslag van 2000 voor te bereiden, daar zoveel verschillende belangen een rol spelen. De Commissie wil dat de evaluatie op transparante wijze geschiedt en dat producenten, consumenten, verzekeraars, beroepsbeoefenaren en alle andere betrokkenen de gelegenheid hebben hun ervaringen en standpunten over de toepassing en verdere ontwikkeling van de productaansprakelijkheid kenbaar te maken. **Gezien het streven naar transparantie zullen de antwoorden niet vertrouwelijk zijn en zullen deze openbaar kunnen worden gemaakt, tenzij de geraadpleegde uitdrukkelijk heeft vermeld daarvoor geen toestemming te geven.**

Het groenboek heeft niet alleen tot doel informatie over de toepassing van de richtlijn toegankelijk te maken⁶, maar nodigt de actoren daarnaast uit om bij te dragen aan het overleg over de toekomst van de onderzochte wetgeving waarbij men een duidelijker beeld wil krijgen van de kosten van een eventuele herziening. Het groenboek haakt daarmee in op de verplichting van de Commissie om niet over te gaan tot een belangrijke wijziging van de regels van Richtlijn 85/374/EEG, voordat vertegenwoordigers van consumenten, producenten, distributeurs, verzekeraars, overheidsorganen en alle andere betrokken sectoren zijn geraadpleegd. Deze verplichting tot een transparante werkwijze is de Commissie jegens het Parlement en de actoren aangegaan tijdens de goedkeuring van Richtlijn 1999/34/EG tot uitbreiding van de bepalingen van de richtlijn van 1985 tot landbouwgrondstoffen⁷.

Ook marktdeelnemers, consumenten en overheidsorganen uit de kandidaat-lidstaten kunnen aan de raadpleging waartoe in dit groenboek de aanzet wordt gegeven, deelnemen.

1.2 Aanwijzingen voor het beantwoorden van de vragen

⁶ Als over de "toepassing van de richtlijn" wordt gesproken, wordt uiteraard bedoeld de toepassing van de nationale maatregelen die ter uitvoering van de richtlijn zijn genomen (bv. de nationale omzettingen).

⁷ De Commissie (zie SEC(1998)2232 van 6.1.1999) was het niet eens met het Europees Parlement dat in eerste lezing het standpunt innam dat de richtlijn tegelijk met de uitbreiding ervan tot de landbouwsector moest worden herzien.

De geloofwaardigheid en kwaliteit van de resultaten van de raadpleging worden bepaald door de mate van betrokkenheid van de deelnemers aan de raadpleging. Een van de moeilijkheden bij de evaluatie van het effect van de richtlijn is nog altijd het gebrek aan betrouwbare gegevens doordat er geen onderzoeksmethodologie voor het meten van de gevolgen bestaat. Om dit probleem gedeeltelijk te ondervangen, wordt de actoren aangeraden de volgende parameters in acht te nemen om zo de waarde van hun bijdrage te optimaliseren:

* klachtenindex (aantal en inhoud van gerechtelijke uitspraken, aantal minnelijke schikkingen, aantal gemelde gevallen van schade enz.)

Hiermee wil men vaststellen hoe bij allerlei geschillen (rechtszaken, klachten bij geschillencommissies e.d., schademeldingen bij verzekeraars enz.) van de richtlijn gebruik wordt gemaakt. De actoren wordt verzocht om alle relevante gegevens te verschaffen.

* beschikbaarheid van veilige producten op de markt

Het is nuttig om te weten of en hoe de richtlijn van invloed is op het op de markt brengen, houden of het uit de markt nemen van producten (heeft de producent bijvoorbeeld besloten om zijn product uit de markt te nemen of niet op de markt te brengen omdat hij bang was aansprakelijk voor gebreken te worden gesteld?). Op communautair niveau kunnen ongevallen ten gevolge van een product en/of met betrekking tot een product worden opgespoord en gekwantificeerd met behulp van het oude EHLASS-systeem (*European Home and Leisure Accident Surveillance System*). Dit systeem geeft echter geen informatie over de aard van het gebrek van het product. Het nieuwe communautaire systeem voor de verzameling van gegevens over letsel, dat deel uitmaakt van het communautair actieprogramma inzake de voorkoming van letsel⁸, gaat op deze aanpak in met het doel een oplossing te vinden. Eventueel is deze informatie op nationaal niveau echter wel beschikbaar⁹.

* ontwikkeling van de kosten, productie en verkoopprijzen

Er moet worden vastgesteld welke reële kosten inherent zijn aan het aansprakelijkheidsstelsel en in welke mate zij in de prijs zijn doorberekend.

* aanpassing aan uiteenlopende markten

Er moet worden vastgesteld of en in welke mate de economische actoren rekening houden (bv. door aanpassing van het productieproces, aanvullende verzekering voor nieuwe risico's op de exportmarkt enz.) met de uiteenlopende aansprakelijkheidsregelingen op de verschillende exportmarkten (zowel binnen als buiten de EU).

* innovatie/onderzoek

Er bestaat behoefte aan informatie over de ervaringen van de actoren met betrekking tot de invloed van de richtlijn op de innovatiecapaciteit van de industrie (bv. heeft de richtlijn de ontwikkeling van een bepaalde sector nadelig beïnvloed?).

De actoren wordt verzocht om aan de hand van deze (of equivalente) parameters kennis te geven van hun ervaringen en op de vragen in het groenboek te antwoorden. Op het gebied van de productaansprakelijkheid zijn de principestandpunten al bekend. De Commissie hoopt dan ook dat men zich niet tot verklaringen zal beperken, maar haar praktische en feitelijke informatie zal

⁸ PB L 46 van 20.2.1999

⁹ Volgens het Spaanse *Instituto Nacional de Consumo* (*informe Sistema EHLASS 1997*, www.consumo-inc.es/Estudios), hebben de ondervraagde Spaanse slachtoffers als oorzaak voor hun ongeval aangegeven: het toeval (45,2%), onoplettendheid (21,4%), hun eigen nalatigheid (15,4%), de verrichting van een derde (7,0%), een ontwerp- of fabricagefout (2,8%), gebrek aan informatie door de fabrikant (0,2%) en niet-inachtneming van de gebruiksaanwijzing (0,4%).

verschaffen (waar mogelijk cijfers!) zodat zij haar conclusies hiermee kan onderbouwen, met name wanneer een ingrijpende herziening van de richtlijn noodzakelijk blijkt.

2. WAT IS DE IMPACT VAN RICHTLIJN 85/374/EEG ?

Een evaluatie van de richtlijn is meer dan het opmaken van een lijst van zaken die aan een nationale rechtbank, een scheidsgerecht of ook aan het Hof van Justitie zijn voorgelegd¹⁰. Er moet veeleer worden beoordeeld hoe de richtlijn in de verschillende betrokken sectoren aan haar doel beantwoordt: of zij een passende bescherming biedt aan de gelaedeerden, of zij ertoe bijdraagt gevaarlijke producten van de markt te weren, of zij de actoren voldoende rechtszekerheid biedt om het intracommunautaire handelsverkeer te bevorderen, of zij geen afbreuk doet aan het concurrentievermogen van het Europese bedrijfsleven, of de in de richtlijn bedoelde risico's niet te groot waren voor de verzekeringsbranche, of de overheidsorganen en consumentenverenigingen de richtlijn als een nuttig instrument beschouwen voor hun beleid ten behoeve van de slachtoffers van gebrekkige producten enz. Derhalve wordt de betrokken actoren en overheidsorganen verzocht op de volgende vragen te antwoorden.

2.1 De gevolgen voor de interne markt

De richtlijn betreffende de productaansprakelijkheid is van toepassing in de gehele Europese Economische Ruimte en wordt ook door derde landen als model gebruikt (met name de landen die tot de Europese Unie willen toetreden) (zie bijlagen) en is derhalve van invloed op het juridisch klimaat waarin de handel binnen de EU en die van de EU met derde landen zich ontwikkelt. De Commissie wil weten hoe de betrokken actoren gezien hun ervaringen sinds 1985 deze invloed inschatten.

2.1.1 De communautaire handel

Richtlijn 85/374/EEG voorziet de huidige interne markt, die door een sterke groei van de handel binnen de EU wordt gekenmerkt¹¹, van een coherent en evenwichtig kader ten aanzien van de wettelijke aansprakelijkheid van de Europese producent. Zij heeft tot doel een passende bescherming van de gelaedeerden tot stand te brengen, het goederenverkeer te vergemakkelijken en de concurrentievoorwaarden op de interne markt grotendeels op elkaar af te stemmen. Geharmoniseerde juridische voorwaarden worden dan ook gezien als een middel om het handelsverkeer te stimuleren, aangezien de rechtspositie van de producent dan altijd dezelfde is, vanwaar hij zijn goederen ook verkoopt.

Richtlijn 85/374/EEG heeft tot doel de nationale wetsbepalingen over productaansprakelijkheid grotendeels op elkaar af te stemmen. Zij bevat geen enkele rechtstreekse bepaling inzake wetsconflicten. Ondanks de vergaande harmonisatie die uit de richtlijn resulteert, zijn er nog altijd verschillen op nationaal niveau. Als een gebrekkig product op de interne markt van de EU schade veroorzaakt, kan de gelaedeerde op grond van de uniforme aansprakelijkheidsregels van de richtlijn schadeloos worden gesteld. Wat de niet-geharmoniseerde aspecten betreft is het voor de gelaedeerde en de producent van belang om vast te stellen welk recht van toepassing is. In 1973

¹⁰ Het Hof van Justitie heeft twee keer uitspraak gedaan over de richtlijn in het kader van een beroep wegens niet-nakoming, namelijk tegen Frankrijk (C-293/91, arrest van 13.1.1993, Jurispr. 1993, blz. I-1) en het Verenigd Koninkrijk (C-300/95, arrest van 30.5.1997, Jurispr. 1997, blz. I-2649).

¹¹ Sinds 1985 is de goederenhandel tussen de lidstaten aanzienlijk toegenomen. In 1997 werd de intra-EU-handel geschat op 31,5% van het BBP. (Europese Commissie, *Verslag over de werking van de producten- en kapitaalmarkten in de EU*, COM(1999)10 van 20.1.1999).

werd een intergouvernementele overeenkomst gesloten om te bepalen welk recht op het gebied van de productaansprakelijkheid van toepassing is. De meeste lidstaten zijn echter geen partij bij deze overeenkomst die slechts werd geratificeerd door Spanje, Finland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland. Bij gebrek aan een ander instrument worden wetsconflicten op het gebied van de productaansprakelijkheid volgens de bepalingen van elke lidstaat opgelost.

Het valt echter niet te ontkennen dat de rechtszekerheid van de gelaedeerde en van de producent op dit gebied nog veel te wensen overlaat, daar de richtlijn onvolledig is en tegelijkertijd andere nationale regelingen inzake productaansprakelijkheid aanvult. De opstellers van de richtlijn in 1985 waren zich ervan bewust dat de verschillen tussen de wettelijke regelingen op het gebied van de productaansprakelijkheid in de lidstaten een hinderpaal voor de intracommunautaire handel vormden; het werd dan ook wenselijk geacht de juridische voorwaarden inzake aansprakelijkheid nader op elkaar af te stemmen, wat met Richtlijn 85/374/EEG ten dele werd bereikt.

Eenzijds staat de richtlijn de lidstaten immers toe om op enkele specifieke in de richtlijn genoemde punten hun eigen weg te gaan (zie de mogelijkheden in de artikelen 15 en 16 van de richtlijn).

Anderzijds is het algemeen recht van de lidstaten inzake schuldaansprakelijkheid, dat uiteraard ook geldt voor producenten, niet geharmoniseerd en dus ook verder van toepassing. Het volgende Spaanse voorbeeld toont aan dat deze twee naast elkaar bestaande rechtskaders inzake productaansprakelijkheid in de praktijk problemen voor de rechtszekerheid van de betrokkenen kunnen meebrengen. Op 4 oktober 1996 bakende het Spaanse opperste gerechtshof in een zaak betreffende een exploderende fles het toepassingsgebied van de omzettingwet van 1994 af ten opzichte van de algemene wet consumentenbescherming van 1984. Daarbij verklaarde het dat eerstgenoemde wet een bijzonder en gesloten stelsel inzake de wettelijke aansprakelijkheid betreft, terwijl de wet van 1984 een algemeen stelsel van quasi-risicoaansprakelijkheid met omkering van de bewijslast instelt. Hoewel dit niet geldt voor het geval in kwestie (daar het betrokken product reeds voor 1994 in de handel was gebracht), was het hof van oordeel dat het aansprakelijkheidsbeginsel van de wet van 1994 ook van toepassing is op de leverancier (wat op het ogenblik alleen in de omstandigheden van artikel 3, lid 3, van de richtlijn het geval is) en aan de gelaedeerde het recht verleent om tegen een van de aansprakelijke personen beroep in te stellen, maar niet tegen hen hoofdelijk en gezamenlijk (wat indruist tegen het beginsel van hoofdelijke aansprakelijkheid van artikel 5).¹²

De richtlijn is slechts een eerste stap op weg naar een waar communautair beleid op het gebied van de productaansprakelijkheid. Aan de bepaling dat de richtlijn om de vijf jaar aan een nieuw onderzoek wordt onderworpen,¹³ ligt het streven naar verdere harmonisatie ten grondslag teneinde een zo volledig, coherent, evenwichtig en doeltreffend mogelijk regelgevingskader voor een betere bescherming van de gelaedeerde en een grotere rechtszekerheid voor de producent tot stand te brengen. Een verdere harmonisatie lijkt *a priori* evenwel alleen te kunnen worden bereikt als het doel van een volledige harmonisatie in de huidige richtlijn wordt gehandhaafd (er is in de richtlijn geen clause die de lidstaten toestaat om nieuwe strengere regels aan te nemen).

1. Bent u op basis van uw ervaring van mening dat de richtlijn in de praktijk goed functioneert?
- ☞ Vindt u dat er redenen zijn om de richtlijn te wijzigen, gezien het belang dat door consumenten en ondernemers aan een stabiel rechtskader op het gebied van de productaansprakelijkheid wordt gehecht?
 - ☞ Heeft het uiteenlopen van de wettelijke regelingen inzake productaansprakelijkheid producenten ervan weerhouden - al was het maar in theorie - om in een andere lidstaat producten op de markt te brengen?

¹² TS Sala Civil, 4.10.1996, nr. 778/1996 (RJ 1996-7034).

¹³ Zie de 18e considerans van Richtlijn 85/374/EEG.

- ☞ Als in plaats van de richtlijn het gemene recht wordt toegepast, wat zijn volgens u dan de redenen daarvoor?
- ☞ Bent u van mening dat de richtlijn moet worden gewijzigd, zodat deze voortaan de enige gemene regeling inzake productaansprakelijkheid is (schrapping van artikel 13 van de richtlijn)?
- ☞ Bent u van mening dat de lidstaten de mogelijkheid moet worden gegeven om strengere regels inzake de aansprakelijkheid vast te stellen (opneming van een "minimumclausule" in de richtlijn)?

2.1.2 De internationale context

Op grond van het beginsel van de gelijke behandeling van invoerproducten uit derde landen die in de Gemeenschap in het vrije verkeer worden gebracht, is de onderzochte richtlijn ook integraal van toepassing op de invoer. De export valt daarentegen onder de wetgeving van het land van distributie waar bij gebrekkige producten de schade zou plaatshebben. De richtlijn draagt zo bij tot de vastlegging van de juridische en economische voorwaarden die voor Europese ondernemers in internationaal verband gelden; daarbij zij opgemerkt dat het beleid inzake productaansprakelijkheid van vele landen gelijkwaardig is met het stelsel van Richtlijn 85/374/EEG, daar deze met name voor de regelingen van Japan, Australië en Zwitserland¹⁴ tot voorbeeld heeft gediend. Niettemin is deze gelijkwaardigheid niet totaal en zijn de aansprakelijkheidsvoorwaarden soms in hoge mate afhankelijk van het rechtskader waarvan zij deel uitmaken. In dit verband is de situatie in de Verenigde Staten een afzonderlijk commentaar waard.

De productaansprakelijkheid in de Verenigde Staten wordt door drie elementen gekenmerkt: (1) het rechtssysteem moedigt de partijen aan om voor schadevergoeding naar de rechter te stappen (de hoogte van de door de jury's toegekende schadevergoedingen, maatregelen die het gemakkelijker maken bewijzen aan te dragen, het 'ho win, no fee'-beginsel op grond waarvan gelaedeerden die hun zaak verliezen hun advocaat geen honorarium hoeven te betalen); (2) er bestaat geen uniforme wetgeving op federaal niveau¹⁵ en (3) de belangrijke beginselen van het aansprakelijkheidsrecht ("warranty", "negligence", "strict liability") werden ontwikkeld door de wetgevers en rechters in de staten; deze beginselen zijn in de praktijk nader op elkaar afgestemd in de zogenaamde "Restatement" (een soort modelwet van het American Law Institute)¹⁶.

In 1992 waren de cijfers voor geschillen over productaansprakelijkheid in de 75 belangrijkste districten ("counties") van het land als volgt: 12 763 zaken betreffende productaansprakelijkheid werden beslist; 358

¹⁴ Zie OESO, *Product liability rules in OECD countries*, 1995, voor een vergelijkend onderzoek van de verschillende wetgevingen op dit gebied. In Japan is de nieuwe wet inzake productaansprakelijkheid, die op 1 juli 1999 van kracht is geworden, reeds in een groot aantal rechtszaken toegepast (zie www.law.kyushu-u.ac.jp/~luke/pllawcases.html).

¹⁵ Sinds de jaren zeventig probeert men in de VS op federaal niveau voor de grote Amerikaanse markt een uniform en evenwichtig rechtskader tot stand te brengen. In mei 1996 werd een door het Congres goedgekeurd federaal wetsontwerp door president Clinton geblokkeerd. Vervolgens werden aan de Senaat in 1997 twee wetsontwerpen (bill S. 5 & bill S.648) en in 1998 één wetsontwerp (*Product Liability Reform Bill of 1998, US Senate, S.2236, 105th Congress*) voorgelegd. Dit laatste ontwerp heeft het door gebrek aan overeenstemming in de Senaat niet gehaald.

¹⁶ Zo werd het beginsel van de risicoaansprakelijkheid, dat in 1963 voor het eerst werd erkend, door verreweg de meeste staten overgenomen en in « *section 402A of the Second Restatement of Torts* » van het American Law Institute geconsolideerd. Deze "Restatement" werd in mei 1997 in het licht van 30 jaar ervaring herzien (ALL, *Restatement of the Law Third, Torts : Product Liability*, xxxi, 382 pp., 1998).

zaken kwamen voor een jury; 142 rechtszaken werden door de klager gewonnen. Daarbij bedroeg de gemiddelde schadevergoeding 727 000 dollar en werd in slechts 15,4% van de gevallen een schadevergoeding van meer dan 1 miljoen dollar toegekend. Slechts in 3 van de 142 zaken werden door de jury aan de klager "punitive damages" toegekend. In de drie zaken samen was hiermee een bedrag van 40 000 dollar gemoeid¹⁷.

Volgens het *National Center for State Courts* hadden 40 000 van de in totaal 19,7 miljoen civielrechtelijke zaken die jaarlijks door de rechters in de staten worden behandeld, betrekking op productaansprakelijkheid. Slechts 10% van de gelaedeerden stappen naar de rechter om schadevergoeding te verkrijgen. Tussen 1965 en 1994 werden in 379 zaken (dus gemiddeld 13 keer per jaar) "punitive damages" toegekend. De verzekeringskosten voor Amerikaanse ondernemingen lijken in de VS een dalende tendens te vertonen. De premies zijn tussen 1987 (\$4 miljard) en 1993 (\$2,6 miljard) gedaald. Er wordt nu 26 cent per \$100 verzekerd bedrag betaald.¹⁸

De aansprakelijkheidsvoorwaarden in Europa en de Verenigde Staten vertonen grote overeenkomsten, ook al zijn er op sommige specifieke punten ook aanzienlijke verschillen (volgens de Amerikaanse wet is degene die het product beroepshalve verkoopt aansprakelijk, terwijl de bepalingen van de richtlijn alleen gelden voor de (werkelijke of schijnbare) producent en voor de importeur en leverancier, indien de identiteit van de producent niet is vastgesteld; in de EU geldt de aansprakelijkheid voor tien jaar, terwijl de VS een verjaringstermijn van 18 jaar beogen¹⁹). Toch wordt het ontbreken van een federale wetgeving die onder andere een maximum voor de "punitive damages" vastlegt, door de transatlantische zakengemeenschap als een hinderpaal voor het handelsverkeer tussen de EU en de VS gezien. Dat verklaart waarom de Gemeenschap en de zakenwereld de Amerikaanse hervormingsinitiatieven altijd hebben gesteund²⁰. Vanuit dit oogpunt is de situatie van de Europese producent gunstiger, daar de Europese richtlijn een uniform en coherent kader instelt, waarin de meest bekritiseerde aspecten van het Amerikaanse systeem ontbreken (de rol van de jury's, de "punitive damages" enz.).

De praktijk toont aan dat de Europese en de Amerikaanse wetgeving weliswaar grotendeels op dezelfde principes zijn gebaseerd, maar dat de toepassing ervan aanzienlijk uiteenloopt. In de praktijk lijkt de Europese wetgeving voor de betrokken actoren niet dezelfde resultaten en gevolgen te hebben als in de Verenigde Staten. De geschillen over de wettelijke aansprakelijkheid van de tabakindustrie in Europa en in de Verenigde Staten zijn een goed voorbeeld hiervan. In Zweden eiste mevrouw Gustafsson op grond van de risicoaansprakelijkheid van tabaksfabrikant *Swedish Match* een schadevergoeding voor gezondheidsschade die zij had opgelopen doordat zij onvoldoende was ingelicht over de aan het gebruik van tabak verbonden risico's en met name over het gevaar van kanker. Een kantonrechter in Stockholm beschikte in 1997 afwijzend in de zaak. Het hogere gerechtshof heeft de zaak in beroep terugverwezen naar de lagere rechtbank wegens een procedurele kwestie. De tabaksfabrikant bleef evenwel bij de mening dat de zaak politiek gemotiveerd en niet gegrond was²¹. Twee soortgelijke zaken werden in Frankrijk tegen SEITA aanhangig gemaakt door slachtoffers van tabaksmisbruik²².

¹⁷ US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics Special Report, Civil Justice Survey of State Courts, 1992 : *Civil Jury Cases and Verdicts in Large Counties* (July 1995).

¹⁸ The Public citizen, *The Facts about Products Liability*, www.citizen.org.

¹⁹ Vid. Section 107, bill S. 2236. De federale verjaringstermijn van 18 jaar is reeds van kracht voor de luchtvaart uit hoofde van de *General Aviation Revitalization Act* van 17 augustus 1994 (49 U.S.C. § 40101).

²⁰ Transatlantic Business Dialogue, *Statement of Conclusions, 1998 CEO Conference*, Charlotte, 5-7 November 1998 en *TABD Mid Year Report*, Washington, D.C., 10 May 1999.

²¹ Swedish Match, Press Release, May 14, 1998, www.swedishmatch.se/news.

²² In december 1996 hebben twee slachtoffers van tabaksmisbruik de Franse fabrikant aangeklaagd wegens gebrekkige informatie over de risico's van het roken van Gauloise-sigaretten. De klagers voerden de risicoaansprakelijkheid van de fabrikant aan en eisten respectievelijk 2668 090 FF en 1 158 499 FF schadevergoeding plus rente (zie *Le monde*, 20, 27 en 28 december 1996).

Daarentegen zijn in de Verenigde Staten met wisselend succes zaken tegen de tabaksindustrie gevoerd op basis van onder andere de wettelijke aansprakelijkheid van bedrijven die gebrekkige producten verkopen²³. Het aantal rechtszaken is toegenomen door de processen die door overheidsorganen van de staten worden aangespannen om de ziektekosten van rokers ten laste van hun ziektekostenregelingen vergoed te krijgen.²⁴

2. Geloof u dat de richtlijn de positie van Europese ondernemers ten opzichte van hun buitenlandse concurrenten verzwakt door de bepalingen die hierin met betrekking tot de wettelijke aansprakelijkheid voor producten met gebreken zijn opgenomen?

☞ Wat zijn de redenen daarvoor en hoe kan dit worden voorkomen?

☞ Welke gevolgen heeft de uitvoer van producten naar landen met een strengere wetgeving (of juridische praktijk), zoals de Verenigde Staten, voor de Europese ondernemers (kostenniveau, productie methoden, verzekeringen, het niveau waarop geschillen worden beslecht enz.)?

2.2. Bescherming van de gezondheid en veiligheid van de burgers

De Commissie is van mening dat de gezondheid en veiligheid van de burgers in de interne markt zo doeltreffend en volledig mogelijk moeten worden beschermd. De richtlijn draagt om twee redenen bij tot een betere bescherming tegen gebrekkige producten: ten eerste fungeert zij als een "zwaard van Damocles" dat de producenten ertoe aanzet al het mogelijke te doen om zonder onnodige risico's voor de gezondheid en menselijke integriteit te produceren (zij is daarmee een aanvulling op regels en keuringen die tot doel hebben gebrekkige producten van de markt te weren) en ten tweede zorgt zij ervoor dat, als deze preventie maatregelen hebben gefaald en ongevallen zijn gebeurd (aangezien risico's nooit volledig kunnen worden uitgebannen), de gelaedeerden voor hun rechten kunnen opkomen en van de producent schadevergoeding kunnen eisen.

3. Wat is het percentage gelaedeerden dat schadevergoeding heeft ontvangen op basis van het gemene recht inzake wettelijke aansprakelijkheid en wat is het percentage dat op basis van de toepassing van de beginselen van Richtlijn 85/374/EEG schadeloos is gesteld?

²³ Rechtszaken tegen de tabaksindustrie worden op het ogenblik enerzijds gekenmerkt door veroordelingen in eerste instantie, waarbij de vonnissen in beroep vaak worden herzien (zo werd Philip Morris op 30 maart 1999 veroordeeld tot het betalen van een bedrag van \$81 miljoen aan de familie van een aan kanker overleden roker, wat tot de uitspraak van 7 juli 1999 in de "class action" Engle de hoogste schadevergoeding was die ooit werd toegekend) en anderzijds door schikkingen of zogenaamde "settlements" (zo kwamen in de "class action" *Broin v. Philip Morris, et al.* de vertegenwoordigers van de groep van stewardessen en de betrokken ondernemingen tot een akkoord over onder andere verlichting van de bewijslast voor ieder individueel slachtoffer dat een zaak bij het gerecht wil aanspannen en de oprichting van een fonds van \$300 miljoen voor onderzoek naar ziekten -- zie www.cnn.com/US/9903/30/tobacco.trial.02/).

²⁴ In november 1998 maakte een "settlement" tussen producenten en Amerikaanse overheidsorganen een einde aan de rechtszaken die door de instanties van de staten waren aangespannen. Deze "settlement" wordt geschat op \$206 miljard. Dit sluit niet uit dat gelaedeerden processen kunnen aangespannen, hetzij op individuele basis hetzij in de vorm van een "class action" (zie www.tobaccoresolution.com/). Pas onlangs wendde de ziekteverzekering in Frankrijk zich tot de tabaksindustrie om vergoeding te vragen voor de uitgaven ten gevolge van tabaksmisbruik. Het ziekenfonds van Saint-Nazaire besloot in februari 1999 om alle ondernemingen die hun producten in Frankrijk op de markt brengen voor het gerecht te dagen (zie www.lemonde.fr, 17.2.1999).

☞ Als op basis van de richtlijn schadevergoeding werd toegekend, werd deze gemakkelijk verkregen (d.w.z. was de procedure snel en efficiënt)?

De laatste tijd wordt uit verscheidene hoeken de doeltreffendheid van de richtlijn in twijfel getrokken en om een herziening van de inhoud ervan gevraagd. Bij de behandeling van Richtlijn 1999/34/EG in eerste lezing verzocht het Parlement om een ingrijpende herziening van Richtlijn 85/374/EEG met het oog op een betere bescherming van de gezondheid en veiligheid²⁵. Dit verzoek om herziening haalde in tweede lezing evenwel niet de vereiste meerderheid, zodat een wijziging van de richtlijn tegelijk met de uitbreiding ervan tot landbouwgrondstoffen van de baan was²⁶.

De Commissie heeft van deze kritiek kennis genomen en treft voorbereidingen om op basis van de resultaten van dit groenboek te bestuderen of zij gegrond is. De ervaring van de Gemeenschap bij de goedkeuring van de richtlijn en die van andere landen waar de productaansprakelijkheid momenteel ter discussie staat (zoals de Verenigde Staten) toont aan dat een evenwichtig kader op het gebied van de productaansprakelijkheid alleen tot stand kan worden gebracht als de voor- en nadelen van iedere aansprakelijkheidsbepaling serieus en grondig in een debat zijn besproken.

Als een versterking van het beleid op het gebied van de productaansprakelijkheid noodzakelijk is, dan moet dat worden bereikt door voort te bouwen op de sterke kanten van Richtlijn 85/374/EEG, met name op de evenwichtige benadering bij de verdeling van de risico's. Dat wil niet zeggen dat de doeltreffendheid ervan niet kan worden verbeterd, maar alleen als de voorgestelde oplossingen ook evenwichtig zijn. De Commissie heeft dit in zijn algemeenheid toegegeven: "Het consumentenbeleid van de EU moet er daarom voor zorgen dat de consumentenbelangen op billijke wijze in overeenstemming worden gebracht met die van andere betrokken partijen [....] de consumenten kunnen zelf een dergelijke regeling erkennen en accepteren, omdat zij niet alleen consumenten maar ook belastingbetalers, werknemers en begunstigden van het overheidsbeleid zijn"²⁷. Dit streven naar verzoening van de verschillende belangen geldt ook voor de richtlijn en de verdere ontwikkeling ervan (zie punt 3 van het groenboek voor een motivering van de herziening en handhaving van het evenwicht).

4. Welke invloed had de toepassing van de richtlijn op de belangen van de gelaedeerden ten gevolge van het door de richtlijn tot stand gebrachte evenwicht?

☞ Zou de richtlijn moeten worden gewijzigd zodat de belangen van de gelaedeerden beter worden beschermd, zelfs als dat ten koste gaat van het huidige evenwicht?

Vragen over hoe en door wie de slachtoffers van een gebrekkig product schadeloos moeten worden gesteld betreffen zowel het privaatrecht als het publiekrecht. Immers gelaedeerden en producenten moeten aan de hand van de regels inzake wettelijke aansprakelijkheid, zoals die van Richtlijn 85/374/EEG, een oplossing vinden voor de schadevergoeding. Naar voorbeeld van de liberale traditie van het burgerlijk recht van de 19e eeuw maakt de richtlijn in feite deel uit van het burgerlijk recht inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid en de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad ("tort law"). Deze sociaal-economische benadering verklaart waarom de Staat slechts in specifieke gevallen en bij uitzondering ingrijpt, namelijk wanneer de samenleving zich vanwege de rampzalige aard van het probleem verplicht ziet de schadevergoeding van de

²⁵ Advies van 5.11.1998 (PB C 359 van 23.11.1998).

²⁶ Beslissing van 23.3.1999 over het gemeenschappelijk standpunt EG nr. 3/1999 (PB C 177 van 22.6.1999).

²⁷ Mededeling van de Commissie "Actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001", (COM(98)696 van 1.12.1998, blz. 4 en 5.)

gelaedeerden voor haar rekening te nemen²⁸. Afgezien van deze uitzonderingsgevallen valt de situatie van de gelaedeerden ook onder de sociale bescherming (zo vergoedt bij een ongeval thuis met een gebrekkig product de sociale zekerheid gewoonlijk de medische kosten, het loon gedurende het ziekteverlof enz., nog voordat de gelaedeerde stappen heeft ondernomen om de producent aansprakelijk te stellen). Een van de redenen waarom de geschillen op grond van Richtlijn 85/374/EEG niet dezelfde proporties hebben aangenomen als in de Verenigde Staten lijkt te zijn dat overal in Europa socialezekerheidsstelsels bestaan. Hoe meer mogelijkheden er zijn om een beroep te doen op de sociale zekerheid, hoe minder motivatie er is om naar de rechter te stappen om de producent aansprakelijk te stellen. In dit verband wordt de aansprakelijkheid van de producent beschouwd als aanvulling op de andere mogelijkheden van de gelaedeerde om schadevergoeding te verkrijgen.²⁹.

5. Hoe beoordeelt u op basis van uw eigen ervaring de verhouding tussen de schadevergoedingsmogelijkheden van de gelaedeerde op grond van Richtlijn 85/374/EEG en de mogelijkheden die door de sociale zekerheid worden geboden?

☞ Kent u gevallen waarin de stelsels van sociale zekerheid tegen de producent een proces hebben aangespannen op grond van de rechten die in Richtlijn 85/374/EEG aan de gelaedeerde worden toegekend, nadat zij zijn kosten hebben vergoed?

☞ Kent u gevallen waarin het stelsel van productaansprakelijkheid, zoals vastgelegd in Richtlijn 85/374/EEG, ontoereikend was om schadevergoeding te verkrijgen, zodat een beroep moest worden gedaan op de solidariteit van de samenleving in haar geheel om de gelaedeerden te compenseren?

2.3. De gevolgen voor het bedrijfsleven en de verzekeringsbranche

Door de aard van de productaansprakelijkheid (één gebrekkig product kan tot talloze rechtszaken of "mass litigation" leiden) brengt de toepassing van Richtlijn 85/374/EEG zowel directe als indirecte kosten voor het bedrijfsleven mee: WA-verzekeringpremies voor producten, kapitaalreserves en financiële garanties ter dekking van eventuele schadevergoedingen, daadwerkelijk uitbetaalde schadevergoedingen na een minnelijke schikking of gerechtelijke uitspraak, proceskosten en betaling van deskundigen, tijd en energie die in het verweer tegen een aanklacht worden gestoken, waardeverlies van het merk of van de aandelen van de veroordeelde

²⁸ Dit was bijvoorbeeld het geval in Frankrijk (waar de nationale overheid de schadeloosstelling van de met het HIV-virus besmette hemofiliepatiënten als openbaar probleem aanmerkte en hiertoe een speciaal fonds oprichtte) en in Spanje (waar de tweede kamer van het Spaanse opperste gerecht in de raapoliezaak de Staat als subsidiair aansprakelijke op 26.6.1997 (zie *Actualidad Jurídica. Aranzadi 313 de 16/10/97* en *La Ley de 05/11/97*) veroordeelde tot het betalen van schadevergoeding aan alle slachtoffers van de vergiftigde olie). Ook in Denemarken werd krachtens wet nr. 40 van 14.6.1985 een compensatiefonds opgericht ten behoeve van de slachtoffers van het besmette bloed van Novo Nordisk A/Z, nadat bij uitspraak van de *Øste Landsrets* van 14.2.1985 (op 3.10.1996 bevestigd door het *Højesterets domme* - zaken nr. I 155/1995, I 156/1995, I 157/1995) de producent wegens het niet bewezen zijn van nalatigheid was vrijgesproken (De wet tot omzetting van Richtlijn 85/374/EEG was in dit geval niet van toepassing).

²⁹ Dit is uitdrukkelijk vastgelegd in de Belgische wet van 1991 (artikel 14) waarin is bepaald dat de begunstigen van een stelsel van sociale zekerheid eerst gebruik moeten maken van de rechten die uit dit stelsel voortvloeien. Als onder dit stelsel geen schadevergoeding kan worden toegekend, kan de gelaedeerde de producent wettelijk aansprakelijk stellen voor de schade die hij heeft geleden.

onderneming enz. Het is echter niet gemakkelijk om precies te bepalen hoeveel deze kosten bedragen en om te meten wat de gevolgen zijn voor het concurrentievermogen, de commerciële en financiële capaciteit, de innovatie en het onderzoek, de ontwerp-, productie- en verpakkingsmethoden en voor het werkgelegenheidspotentieel van de ondernemingen die in Europa produceren³⁰. De Commissie hecht er groot belang aan dat wordt vastgesteld wat de gevolgen van de toepassing van de richtlijn voor het bedrijfsleven zijn.

6. Kent u gevallen van gebrekkige producten waarbij de richtlijn daadwerkelijk is toegepast en hoe heeft dat uw activiteiten beïnvloed?

☞ Hebt u besloten een onderzoek of studie uit te voeren naar de mogelijke gevolgen van de richtlijn voor uw activiteiten?

Voor de dekking van de risico's in verband met de vervaardiging van producten met gebreken bestaan zowel individuele (WA-verzekeringsspolissen voor producten) als collectieve regelingen (bv. het "Pharma Pool"-systeem van de Duitse farmaceutische industrie of de "Läkemedelsförsäkringar" in Zweden, een initiatief van de farmaceutische industrie en verzekeraars). De richtlijn bepaalt dat de lidstaten zelf kunnen beslissen tot op welke hoogte de industrie tegen deze risico's moet zijn ingedekt, hoewel sommige lidstaten bij de omzetting van de richtlijn een financiële dekking verplicht stellen: in Oostenrijk moeten de producent en de importeur zich door het afsluiten van een verzekering of op andere wijze indekken tegen productaansprakelijkheidsrisico's³¹ (en in Spanje wordt een soortgelijke verplichting gepland, hoewel deze nog niet van kracht is³²).

Het is ook moeilijk om cijfers te geven voor de gevolgen van de richtlijn voor de verzekeringsmarkt, dat wil zeggen voor het aantal claims dat in verband met WA-verzekeringen voor gebrekkige producten wordt ingediend, voor het premieniveau, voor de bedragen die als schadevergoeding worden uitbetaald enz. De verzekeringsbranche wordt verzocht informatie te verstrekken over de gevolgen van de richtlijn voor de verzekeringsmarkt.

7. Beschikt u over gegevens, zo mogelijk in de vorm van cijfers en uitgesplitst naar jaar, over het aantal schadeclaims dat de verzekeringsbranche sinds 1990 heeft behandeld ten gevolge van ongevallen die door producten met gebreken werden veroorzaakt?

☞ Zo ja, kan worden aangegeven of de door de verzekeraar geboden garantie specifiek de wettelijke aansprakelijkheid van de producent uit hoofde van Richtlijn 85/374/EEG betreft?

☞ Kan worden aangegeven of de vraag naar dit soort garanties op de verzekeringsmarkt is toegenomen na toepassing van de richtlijn en zo ja, wat dan de gevolgen hiervan waren voor de

³⁰ De hervorming van het Amerikaanse recht wordt onder andere gerechtvaardigd door de hoge kosten van het huidige systeem (zie US Senate, *Report n° 105-32 of 19.6.97 on the Product Liability Reform Act of 1997, Bill S. 648*, blz. 3: « the US tort system is by far the world's most costly tort system...A study conducted by the insurance industry in 1989 –the Tillinghast study- estimated the current overall annual cost of the US tort system at a staggering \$ 117 billion ».)

³¹ *Produkthaftungsgesetz*, § 16.

³² Artikel 30, wet 26/1984, van 19 juli (BOE nr. 176 van 24.7.1984), zoals geformuleerd in de tweede slotbepaling, wet 22/1994, van 6 juli (BOE nr. 161 van 7.7.1994). Deze bepaling verleent de regering de bevoegdheid om een productaansprakelijkheidsverzekering verplicht te stellen en om een garantiefonds voor de schadevergoeding van persoonlijk letsel (overlijden, vergiftiging, verwondingen) op te richten.

kosten, zowel voor de verzekeraar (betaalde schadevergoedingen) als voor de verzekerde (premiëniveau)?

☞ Hoe was de procentuele verdeling van de schadeclaims naar type gebrek (ontwerpfout, fabricagefout en/of gebrekkige informatie)?

3. IS EEN HERZIENING VAN RICHTLIJN 85/374/EEG NOODZAKELIJK?

In dit deel van het groenboek nodigt de Commissie alle betrokkenen uit om een gemotiveerd standpunt in te nemen over de noodzaak van een eventuele herziening van Richtlijn 85/374/EEG. In dit stadium wordt nog niet met een herziening van de bepalingen van de richtlijn begonnen. Integendeel, zodra de Commissie de uitvoering van de richtlijn op basis van de ontvangen bijdragen heeft geanalyseerd, zal zij in haar tweede verslag over de richtlijn, dat voor eind 2000 is gepland, eventueel maatregelen hiervoor voorstellen. Om die reden zijn de hieronder opgenomen suggesties slechts bedoeld om als basis te dienen voor een open discussie en lopen zij niet vooruit op toekomstige initiatieven van de Commissie.

3.1 Handhaving van het evenwicht

Zoals de recente politieke debatten over de uitbreiding van de richtlijn tot de landbouwsector hebben aangetoond, leidt het beleid op het gebied van de productaansprakelijkheid tot tegenovergestelde standpunten van producenten en consumenten. De consument wil een zo groot mogelijke bescherming tegen zo min mogelijk kosten. De producent van zijn kant wenst zo laag mogelijke maximumbedragen en zo kort mogelijke verjaringstermijnen.

Het is niet gemakkelijk deze belangen met elkaar in overeenstemming te brengen. Soms kunnen noch de industrie noch de consumentenvertegenwoordigers sluitende argumenten geven voor hun belangen bij de verschillende discussiepunten (kosten van het systeem en de gevolgen hiervan voor de prijzen van de producten, duur van de gerechtelijke procedures, het niet kunnen voorzien van problemen, invloed op de innovatie- en ontwikkelingscapaciteit van ondernemingen, invloed op de concurrentiepositie van bedrijven ten opzichte van het buitenland enz.).

De wijze waarop het politieke debat over de productaansprakelijkheid zich in de Verenigde Staten ontwikkelt, bevestigt deze analyse. De voorstanders van een hervorming in de Senaat hebben naar voren gebracht dat het huidige productaansprakelijkheidssysteem nadelig is voor fabrikanten, leveranciers, consumenten en gelaedeerden en dat een hervorming op het niveau van de staten de problemen niet volledig kan oplossen, zodat een hervorming op federaal niveau dringend noodzakelijk is (...« *the present [US product liability] system adversely affects manufacturers, product sellers, consumers and individuals injured by products. Reform by the states cannot fully address the problems with the current product liability system. Reform at the federal level is urgently needed* »). De tegenstanders daarentegen zijn van mening dat, voordat de wetgeving inzake productaansprakelijkheid ingrijpend wordt gewijzigd, ten minste eerst informatie moet worden verzameld om aan te tonen dat het huidige systeem hervorming behoeft, omdat het er niet voor zorgt dat gelaedeerden op eerlijke en behoorlijke wijze schadeloos worden gesteld of dat onveilige producten van de markt worden geweerd. Naarmate meer objectieve gegevens beschikbaar komen, wordt duidelijker dat het systeem goed functioneert. Het aantal zaken betreffende productaansprakelijkheid op andere gebieden dan asbest neemt in feite af, "punitive damages" worden zelden toegekend en schadevergoedingen staan in redelijke verhouding tot de kosten die uit de schade voortvloeien (...« *before we make dramatic changes in product liability law, we should, at the least, have information to demonstrate that the current system needs fixing. It is not achieving its purpose of fairly and properly compensating victims of defective products, or of deterring the marketing of unsafe products. As each additional piece of objective data becomes available, it becomes more clear that the system is*

working. The number of non-asbestos product liability cases is actually declining, punitive damages are a rare occurrence, and compensatory awards are reasonably related to the cost of the injuries involved³³»).

In vergelijking met het debat in de Verenigde Staten is Richtlijn 85/374/EEG een compromis waarin de verschillende belangen met elkaar zijn verzoend. De politieke wil van de lidstaten, zoals neergelegd in het dispositief van de richtlijn, om een evenwichtig aansprakelijkheidskader tot stand te brengen voor de betrekkingen tussen ondernemingen en consumenten, mag niet worden onderschat. De Commissie hecht er belang aan dat dit compromis behouden blijft. Bij ieder initiatief tot herziening van de richtlijn zou men moeten uitgaan van het evenwicht dat uit de volgende beginselen voortvloeit:

- de wettelijke aansprakelijkheid van de producent is (1) **objectief** (schuld hoeft niet bewezen te worden), (2) **relatief** (de producent kan ontheffing van aansprakelijkheid verkrijgen door het bewijs te leveren voor bepaalde feiten, die dan eventueel aan een nieuw onderzoek kunnen worden onderworpen - bijvoorbeeld zie hieronder, "ontwikkelingsrisico's"), (3) **van beperkte duur** (de producent is niet voor eeuwig aansprakelijk, ook al is het wenselijk de praktische toepassing van dit principe opnieuw onder de loep te nemen, met name ten aanzien van de verjaringstermijn) en (4) een aansprakelijkheid **waarvan niet kan worden afgeweken** op wens van de partijen;

Ook al voor de omzetting van de richtlijn in positief recht hebben de gerechtshoven in de lidstaten er blijk van gegeven dat zij hechten aan het beginsel van risicoaansprakelijkheid, zoals vastgelegd in de richtlijn. In 1989 heeft het Zweedse opperste gerechtshof in een zaak betreffende een voedselvergiftiging (salmonella) het beginsel van risicoaansprakelijkheid voor het eerst afgewogen en aanvaard, een oplossing die door de wet van 1992 werd bekrachtigd. In 1989 is de Nederlandse Hoge Raad in de *Halcion*-zaak (een kalmerend middel dat in de VS zeer populair is sinds het er in 1982 op de markt werd toegelaten) op de uitvoering van de omzettingswet in Nederland vooruitgelopen en heeft hierbij gebruik gemaakt van het begrip "gebrek"³⁴.

In Frankrijk was een dergelijke benadering door de rechtbanken het duidelijkst aanwezig, daar het tien jaar duurde voor de richtlijn werd omgezet. De situatie in dit land werd gekenmerkt door een zeer gedetailleerde rechtspraak ten aanzien van garanties tegen verborgen gebreken op basis waarvan de rechter steeds weer een stap in de richting van de bepalingen van de richtlijn zette. Een dergelijke jurisprudentie heeft Frankrijk evenwel niet ontheven van de verplichting de richtlijn om te zetten. In 1993 werd dit land door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen veroordeeld wegens het niet omzetten van de richtlijn binnen de vastgestelde termijn (30 juli 1988). Aangezien de richtlijn nog altijd niet was omgezet besloot de Commissie in maart 1998 om de zaak een tweede maal aanhangig te maken bij het Hof wegens niet-uitvoering van het arrest van 1993, waarbij overeenkomstig artikel 228 (ex artikel 171) van het EG-Verdrag een dwangsom van 158 250 ecu werd geëist. Naar aanleiding van deze beslissing van de Commissie heeft Frankrijk op 19 mei 1998 wet nr. 98-389 aangenomen teneinde zijn verplichtingen na te komen. Deze wet is onder andere ook van toepassing op de landbouwgrondstoffen en op producten van het menselijk lichaam. De wet is nieuw in het Frans recht, voor zover de producent niet aansprakelijk kan worden gesteld voor "ontwikkelingsrisico's", met uitzondering van risico's die voortvloeien uit de ontwikkeling van producten van het menselijk lichaam. Voor sommigen was de volledige omzetting van de richtlijn, met inbegrip van de mogelijkheid van ontheffing van aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's, evenwel een stap terug. De ontheffing van aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's was een kernpunt in de Franse discussie en verklaart ten dele waarom de richtlijn zo laat werd omgezet.

Tot slot heeft het "Cour de Cassation" enkele maanden voor de goedkeuring van de Franse omzettingswet impliciet gevolg gegeven aan de richtlijn door een definitie te geven van "gebrek" (het oordeelde dat een laboratorium aansprakelijk was voor de schade die door het niet-eetbare omhulsel van een geneesmiddel was veroorzaakt, daar de fabrikant verplicht is een product te leveren dat de veiligheid biedt die men gerechtigd is

³³ US Senate, *Report n° 105-32*, blz. 2, 44, 71, 75.

³⁴ HR 30.6.89, nr. 13 564, NJ 1990/652.

te verwachten³⁵). Op 28 april 1998 heeft het "Cour de Cassation" een expliciete interpretatie gegeven van het burgerlijk wetboek (artikelen 1147 en 1384) in het licht van de richtlijn en daarbij bevestigd dat iedere producent aansprakelijk is voor schade die door een gebrek van zijn product wordt veroorzaakt, zowel ten opzichte van degenen die rechtstreeks als zij die onrechtstreeks schade ondervinden en zonder dat onderscheid wordt gemaakt tussen contracterende partijen en derden. Zo werd een bloedtransfusiedienst, die gebrekkig plasma leverde, niet alleen ten opzichte van de rechtstreeks gelaedeerde maar ook voor de door zijn familie geleden immateriële schade aansprakelijk gesteld³⁶.

- (5) en waarbij **de bewijslast op de gelaedeerde rust**, dat wil zeggen dat de gelaedeerde moet aantonen dat hij schade heeft geleden, dat het product gebrekkig was en dat er een oorzakelijk verband tussen beide bestaat. Dit principe staat niet ter discussie, ook al worden de voorwaarden voor de bewijsvoering aan een nieuw onderzoek onderworpen (zie hieronder, "bewijslast"). Een product wordt als "gebrekkig" beschouwd als het niet de veiligheid biedt die het publiek, gelet op de omstandigheden inzake het product en het tijdstip, gerechtigd is te verwachten³⁷. Als verscheidene producenten aansprakelijk zijn, zijn zij (6) **hoofdelijk aansprakelijk** (wat wil zeggen dat de gelaedeerde elk van deze personen aansprakelijk kan stellen onverminderd de bepalingen inzake regres). Hierdoor is het voor de gelaedeerde niet noodzakelijk om van alle mede-aansprakelijken afzonderlijk schadevergoeding te eisen.

8. Bent u het er mee eens dat bovengenoemde zes beginselen behouden moeten blijven om het interne evenwicht van Richtlijn 85/374/EEG niet te verstoren?

3.2 Suggesties voor een eventuele herziening in de toekomst

Het consumentenvertrouwen is van essentieel belang voor het welslagen van ondernemingen en daardoor voor een goede werking van de interne markt. Maatregelen die dit vertrouwen versterken zijn cruciaal voor de welvaart van de producent; de extra kosten die dit eventueel voor hem meebrengt, worden gewoonlijk gecompenseerd door het algemeen profijt dat hij uit een groter consumentenvertrouwen op de markt trekt. In haar actieplan voor het consumentenbeleid³⁸ streeft de Commissie naar een versterking van dit vertrouwen. Hiertoe wil zij zich ervan vergewissen dat Richtlijn 85/374/EEG de nodige doeltreffendheid bezit om het consumentenvertrouwen te versterken. Als uit de analyse van de toepassing van de richtlijn mocht blijken dat dat niet het geval is, zal zij de nodige verbeteringen voorstellen.

Door verscheidene actoren uit politieke kring, het bedrijfsleven en beroepskringen is reeds gewezen op een aantal aspecten van de richtlijn die met het oog op een eventuele herziening voor een bijzondere analyse in aanmerking komen:

³⁵ Cass. 1ere civ., 3 maart 1998, *SA Les laboratoires Léo c. Scovazzo et a.* [arrest n° 432 P]. De raadsheer, de heer Sargos, had de kamer uitgenodigd zich te laten leiden door artikel 6 van de richtlijn.

³⁶ Cass. 1ere civ., *Cts. C. c/ Centre régional de transfusion sanguine de Bordeaux* [arrest n° 736 P+B+R].

³⁷ De richtlijn bevat niet het criterium van de « *reasonable alternative design (RAD) requirement* » om een ontwerpfout te definiëren. Dit criterium is opgenomen in de laatste versie van de Amerikaanse « *Restatement* »; het wil zeggen dat een product als gebrekkig wordt beschouwd als de desbetreffende risico's door een ander ontwerp hadden kunnen worden vermeden. De gelaedeerde moet dan bewijzen dat een dergelijk alternatief ontwerp bestond.

³⁸ Mededeling van de Commissie "Actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001", (COM(98)696 van 1.12.1998).

Bewijslast

Onverminderd het beginsel dat de bewijslast op de gelaedeerde rust, moet de praktische toepassing van dit beginsel onder de loep worden genomen. Het feit dat de gelaedeerde een ongeval heeft gehad, is niet voldoende om de producent hiervoor in de zin van de richtlijn wettelijk aansprakelijk te kunnen stellen. Er moet worden bewezen dat de schade werd veroorzaakt door het gebrek van een product. Deze bewijslast kan een zware taak zijn, als het vanuit technisch oogpunt moeilijk is een dergelijk bewijs te leveren en/of als hiervoor duur deskundig advies moet worden ingewonnen. De richtlijn bevat geen bepalingen betreffende de vereiste bewijskracht. Het is voor de gelaedeerde altijd het moeilijkst om de producent (of de rechter als een proces wordt aangespannen) ervan te overtuigen dat het product gebrekkig is en dat er een verband bestaat tussen het gebrek en de geleden schade. Daarbij zij opgemerkt dat beide partijen gewoonlijk niet in gelijke mate toegang hebben tot informatie (de producent kan door zijn kennis van het productieproces beter dan de gelaedeerde ontdekken hoe het probleem is ontstaan). Als het gemakkelijker wordt gemaakt om de vereiste bewijzen te leveren is dat dus gunstig voor de gelaedeerde, met name in gevallen waarin het moeilijk is de oorsprong van de schade vast te stellen. De moeilijkheden die aan de bewijsvoering kleven (oorsprong van het product, gebrek, oorzakelijk verband) zijn nog groter bij producten die worden geconsumeerd of vernietigd (bv. voedingsmiddelen, geneesmiddelen).

Er zijn verscheidene mogelijkheden:

- 1) Uitgaan van een vermoeden van een oorzakelijk verband als de gelaedeerde het bewijs levert voor de schade en het gebrek, of van een vermoeden van gebrek als de gelaedeerde bewijst dat door een product schade is ontstaan.

In de eerste zaak waarin in België op basis van de richtlijn uitspraak werd gedaan, oordeelde de rechter dat de explosie van een fles met koolzuurhoudende frisdrank een uiting is van een abnormale eigenschap van het product die in strijd is met de veiligheid die de consument gerechtigd is te verwachten. Bij zijn onderzoek van de door de gelaedeerde aangevoerde bewijzen concludeerde de rechter dat het gebrek kan worden afgeleid uit het abnormale gedrag van het product. De producent moet rekening houden met de voorspelbare omstandigheden van gebruik van het product. Bij een frisdrank die bestemd is om in alle jaargetijden koud te worden gedronken, moet de producent dus rekening houden met het effect van de temperatuurverschillen op de structuur van het glas³⁹.

Tijdens zijn debat over de uitbreiding van Richtlijn 85/374/EEG tot landbouwgrondstoffen heeft het Europees Parlement uiteindelijk besloten om geen steun te geven aan het voorstel van zijn ter zake bevoegde commissie om op grond van een "typische opeenvolging van gebeurtenissen" bij het optreden van schade uit te gaan van een gebrek⁴⁰.

- 2) Vaststellen van de noodzakelijke bewijskracht ten aanzien van de drie elementen van artikel 4 van Richtlijn 85/374/EEG (schade, gebrek, oorzakelijk verband). Het is niet de bedoeling dat in de richtlijn een bewijsvermoeden wordt opgenomen, maar dat wordt bepaald dat de gelaedeerde deze drie elementen met grote waarschijnlijkheid, maar niet met bijna-zekerheid, moet kunnen aantonen (een waarschijnlijkheid van meer dan 60% zou bijvoorbeeld voldoende zijn). Deze mogelijkheid leidt in de praktijk echter tot complicaties.

³⁹ Zaak *Riboux c. S.A. Schweppes Belgium*, 21.11.96, Civ. Namur, 5e. ch.

⁴⁰ Europees Parlement, *Verslag van de commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming*, (verslag ROTH-BEHRENDT, doc. A4-0326/98, toegankelijk via <http://www.europarl.eu.int/plenary/fr/default.htm>), amendement nr. 3.

Tijdens zijn debat over de uitbreiding van Richtlijn 85/374/EEG heeft het Europees Parlement op basis van een voorstel van zijn ter zake bevoegde commissie bestudeerd of het mogelijk is een bepaling op te nemen dat het oorzakelijk verband slechts "voldoende aannemelijk" moet zijn. Het Parlement heeft dit voorstel echter van de hand gewezen⁴¹.

3) De producent de verplichting opleggen om alle nuttige informatie en documentatie te verschaffen zodat de gelaedeerde over concrete gegevens beschikt om zijn zaak te bewijzen.

4) De producent verplichten om onder bepaalde omstandigheden de kosten te dragen voor het deskundigenonderzoek: de gelaedeerde zou bijvoorbeeld de rechter kunnen verzoeken om de producent de nodige kosten voor het verzamelen van de bewijzen te laten voorschieten, op voorwaarde dat de gelaedeerde bij verlies deze kosten (plus eventuele rente) terugbetaalt.

In Italië is een hierop gelijkende mogelijkheid opgenomen in artikel 8, lid 3, van het besluit van 1988 tot omzetting van Richtlijn 85/374/EEG. Volgens dit artikel kan de rechter de producent gelasten de kosten voor het deskundigenonderzoek voor te schieten, als het aannemelijk is dat de schade door een gebrekkig product is veroorzaakt.

9. Is het op grond van de ervaring met de toepassing van de richtlijn volgens u noodzakelijk om deze op het punt van de bewijslast te wijzigen? Hoe?

Een bijzonder probleem dat zich met betrekking tot de bewijslast voordoet is de noodzaak te bewijzen wie de producent van een product is als dat product door verscheidene producenten wordt voortgebracht (bv. een geneesmiddel dat onder licentie door verscheidene laboratoria wordt geproduceerd). In bepaalde gevallen zal de gelaedeerde namelijk wel kunnen bewijzen dat er schade is opgetreden, dat het betrokken product gebrekkig was en dat er een oorzakelijk verband bestaat, maar niet wie de producent is van het product dat de schade heeft veroorzaakt. Volgens de richtlijn is het voor de koper in dat geval niet mogelijk schadevergoeding te eisen.

Dit probleem zou onder andere kunnen worden opgelost door toepassing van het "Market share liability"-beginsel dat niet in de richtlijn is opgenomen, maar dat in het Amerikaans recht wordt toegepast (zie de DES-zaak in Nederland)⁴². Het Amerikaanse begrip "Market share liability", of aansprakelijkheid wegens marktaandeel, wordt met name toegepast bij aansprakelijkheid voor geneesmiddelen. Hierbij hoeft klager alleen het bewijs te leveren dat er een verband bestaat tussen de schade en het betrokken product zonder de naam van de producent te noemen. Iedere onderneming die een vergunning heeft om dit product op de markt te brengen, kan hiervoor aansprakelijk worden gesteld. De klager kan dus verscheidene fabrikanten op grond van hun band met het product bij de zaak betrekken en de volledige schadevergoeding plus rente eisen van de meest kapitaalkrachtige verweerder ongeacht de mate waarin deze aansprakelijk is. Deze kan de schadevergoeding dan verhalen op zijn concurrenten, zodat de kosten hiervan naar rata van hun marktaandeel onder alle fabrikanten worden verdeeld.

⁴¹ Europees Parlement, *verslag ROTH-BEHRENDT*, amendement nr. 12.

⁴² HR, 9.10.1992, nr. 14 667, NJ 1994/535. Deze zaak werd aanhangig gemaakt naar aanleiding van de rechtsstrijd die in de VS en met name in Californië (*Sindell v. Abbott Laboratories*, 607 P. 2d 924 (Cal.), *cert. denied*, 449 US. 912 (1980)) werd gevoerd met betrekking tot het geneesmiddel diethylstilbestrol (een vrouwelijk hormoon dat werd voorgeschreven om miskramen te voorkomen, maar dat kanker blijkt te kunnen veroorzaken bij de kinderen van de moeders die dit middel hebben gebruikt). Het opperste gerecht van Californië oordeelde dat elke producent die het middel op de markt heeft gebracht op grond van zijn marktaandeel aansprakelijk is en voorkwam daarmee moeilijkheden bij het achterhalen van de oorsprong van het product.

10. Is toepassing van het 'market share liability'-beginsel in dit soort gevallen in Europa haalbaar?

Ontwikkelingsrisico's

De technologische innovatie heeft geleid tot ontwerp- en productieprocessen waarmee steeds complexere producten op de markt worden gebracht waarvan de gevolgen op lange termijn niet met zekerheid kunnen worden voorspeld. Deze onzekerheid met betrekking tot de stand van de techniek leidt tot "ontwikkelingsrisico's", een van de meest omstreden punten in het debat over de productaansprakelijkheid.

Het is noodzakelijk het probleem van de "ontwikkelingsrisico's" af te bakenen: op grond van artikel 7, onder e), van Richtlijn 85/374/EEG kan de producent van een gebrekkig product niet aansprakelijk worden gesteld als hij aantoont dat het op grond van de objectieve en meest geavanceerde stand van wetenschappelijke en technische kennis op het tijdstip waarop hij het product in het verkeer bracht, onmogelijk was het bestaan van het gebrek te ontdekken. De betrokken kennis kan alleen met succes aan de producent worden tegengeworpen, als zij toegankelijk is op het tijdstip waarop het product in het verkeer wordt gebracht⁴³. Een eerste evaluatie van de praktische toepassing van deze ontheffing toont aan dat het niet zo gemakkelijk is om te bewijzen dat een gebrek bij de stand van kennis op het ogenblik van het in de handel brengen van het product niet kon worden ontdekt.

In 1995 deed het Duitse Bundesgerichtshof voor het eerst uitspraak op basis van de richtlijn en oordeelde daarbij dat de ontheffing uit hoofde van artikel 7, onder e), van de richtlijn niet geldt voor constructiefouten (maar alleen voor ontwerpfouten)⁴⁴. De zaak betrof de explosie van een gerecycleerde fles mineraalwater. De stand van kennis was zodanig dat men kon weten dat het betrokken type fles microscopische scheurtjes vertoont die een explosie kunnen veroorzaken. Het Bundesgerichtshof was van mening dat bij een fles met dergelijke scheurtjes sprake was van een constructiefout en dat de producent dus aansprakelijk was. Ook het Oostenrijkse Oberste Gerichtshof heeft uitspraak gedaan ten aanzien van "ontwikkelingsrisico's"⁴⁵.

In de eerder genoemde Belgische zaak heeft de fabrikant noch een abnormaal gebruik van de fles aangetoond noch een van de andere in artikel 7 van de richtlijn genoemde bewijzen geleverd. De rechter was met name van mening dat ondanks alle kwaliteitscontroles die verweerster verklaarde te hebben uitgevoerd, niet was bewezen dat het "absoluut onmogelijk" was om het gebrek dat de schade veroorzaakte te ontdekken.

In Frankrijk was de ontheffing van aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's vanaf 1990 een kernpunt in de parlementaire beraadslagingen over de omzetting van de richtlijn. Op 9 juli 1996 heeft het "Cour de Cassation" in het kader van de processen betreffende "het besmette bloed"⁴⁶ beslist over de toepasselijkheid van deze ontheffingsmogelijkheid voorafgaand aan de omzetting van de richtlijn. Het heeft erop gewezen dat het bloedtransfusiecentrum verplicht is onberispelijke producten te leveren en dat het alleen van aansprakelijkheid kan worden ontheven bij een externe oorzaak van het gebrek, waarbij een intern gebrek van het product, ook al is het niet ontdekbaar, voor de leverende instantie geen externe oorzaak kan hebben. De leverancier heeft getracht

⁴³ *Commissie tegen Verenigd Koninkrijk*, C-300/95, arrest van 30.5.1997, Jurispr. 1997, blz. I-2649, punt 29.

⁴⁴ BGH, 9.5.95, VI ZR 158/94 in NJW 1995, 2162.

⁴⁵ OGH, 20.6.91, 6 Ob 568/91 (bevoegde rechtspraak); OGH, 30.6.92, 7 Ob 581/92, *ecolex* 1992, 842 (exploderende Coca Colaflessen); OGH in *ecolex* 1992, 842 (aansprakelijkheid van de leverancier); OGH, 11.11.92, 1 Ob 644/92 (ongebliste kalk); OGH, *ecolex* 1994, 384 (door een component veroorzaakte schade aan het eindproduct); OGH in JBI 1995, 592 (aansprakelijkheid van de importeur); OGH in JBI 1996, 188 ("ontwikkelingsrisico's").

⁴⁶ Cass. 1ere civ., *Cts X... c. GAN Incendie accidents et autres*, [arrest nr. 1395 P].

een beroep te doen op de ontheffingsmogelijkheid van artikel 7, onder e), om toepassing van dit beginsel te verhinderen, hoewel de richtlijn nog niet was omgezet in Frankrijk. Het "Cour de Cassation" heeft daarop geantwoord dat de rechter weliswaar gehouden was het interne recht uit te leggen in het licht van de tekst en het doel van de richtlijn, maar alleen als de richtlijn bindend is voor de lidstaat en hem geen keuzemogelijkheid laat ten aanzien van de aanpassing van het nationale recht aan het Gemeenschapsrecht. Het "Cour de Cassation" wees erop dat de richtlijn op dit punt generlei verplichtingen oplegt, omdat de lidstaten overeenkomstig artikel 15, lid 1, onder b), zelf kunnen beslissen of zij de ontheffing bij ontwikkelingsrisico's invoeren. Na goedkeuring van wet nr. 98-389 wordt deze uitspraak in het nieuwe artikel 1386-12 van het Franse burgerlijk wetboek bevestigd, daar dit artikel producenten van producten van het menselijk lichaam geen mogelijkheid laat om wegens ontwikkelingsrisico's om ontheffing van aansprakelijkheid te vragen⁴⁷.

In 1985 kozen de opstellers van de richtlijn voor een voorlopige oplossing van het probleem: ontheffing was gedurende 10 jaar mogelijk, maar de lidstaten konden unilateraal besluiten deze mogelijkheid te schrappen. Overeenkomstig artikel 15, lid 3, van de richtlijn zou de Commissie na afloop van de overgangperiode beoordelen of de producent bij "ontwikkelingsrisico's" aansprakelijk zou zijn.

Bij de debatten in het Europees Parlement over de uitbreiding van de richtlijn tot de landbouwgrondstoffen bleek duidelijk dat dit een zeer gevoelige kwestie is. Een grote meerderheid van de leden van het Europees Parlement was geen voorstander van een schrapping van de ontheffingsmogelijkheid, daar een effectrapportage hierover ontbrak. De twee amendementen tot wijziging van de regeling inzake "ontwikkelingsrisico's" vonden geen meerderheid in het Parlement⁴⁸. Reeds in 1979 bij de bestudering van het oorspronkelijke voorstel van de Commissie (dat geen clausule tot uitsluiting van deze risico's bevatte) was het Europees Parlement over deze kwestie verdeeld. Hoewel het voorstelde dergelijke risico's uit te sluiten, deed het toch de aanbeveling om de aansprakelijkheid van de producent na een overgangperiode geheel of gedeeltelijk, in het algemeen dan wel voor bepaalde risico's, over te laten nemen door een waarborgfonds, met name om consumenten en producenten te beschermen tegen de ontwikkelingsrisico's⁴⁹.

De vraag is of een schrapping van de ontheffingsgrond van artikel 7, onder e), van de richtlijn zeer nadelige gevolgen zou hebben voor de industrie en/of de verzekeringsbranche. Om op die vraag een antwoord te krijgen, zou onder andere aan de hand van de ervaring van landen waar een dergelijke ontheffingsmogelijkheid niet bestaat (Luxemburg, Finland en Spanje voor voedingsmiddelen, Duitsland voor de farmaceutische sector en Frankrijk voor producten van het menselijk lichaam en producten die vóór mei 1998 in de handel werden gebracht) moeten worden beoordeeld of en hoe de aansprakelijkheid voor ontwikkelingsrisico's onoverkomelijke gevolgen heeft voor de producenten op Europees niveau. Schrapping van deze ontheffingsmogelijkheid zou tot problemen ten aanzien van de verzekeraarbaarheid van deze risico's kunnen leiden doordat men niet over de criteria beschikt om de waarschijnlijkheid vast te stellen van een risico, waarvan men op het ogenblik waarop het betrokken product op de markt wordt gebracht niet weet dat het bestaat⁵⁰. Toch kan men zich afvragen of een risico dat te groot is voor een verzekeraar ook niet te groot is voor de consument.

⁴⁷ Artikel 13, wet nr. 98-389 van 19 mei.

⁴⁸ Advies van 5.11.1998 (PB C 359 van 23.11.1998).

⁴⁹ Advies van 26.4.1979 (PB C 127 van 21.5.1979).

⁵⁰ De adjunct-secretaris-generaal van het Europees verzekeringscomité heeft in dit verband in 1996 verklaard dat men zo tot de conclusie komt dat de verzekeraarbaarheid van het ontwikkelingsrisico een ernstig probleem is en dat als de Europese wetgever in zijn streven naar voltooiing van de harmonisatie van de wettelijke aansprakelijkheid voor producten zou besluiten om ontheffing van aansprakelijkheid

Aangezien de Commissie niet over alle informatie beschikt die nodig is om te kunnen concluderen dat aansprakelijkheid voor "ontwikkelingsrisico's" voor de producenten onoverkomelijk zou zijn, verzoekt zij de actoren haar precieze informatie over de praktische toepassing van de ontheffing te verstrekken zodat op objectieve wijze kan worden beoordeeld (1) of de schrapping van de ontheffingsmogelijkheid producenten ervan zou weerhouden te innoveren, met name in sectoren die in dit verband het meest gevoelig zijn (bv. de farmaceutische sector) en (2) of verzekering van dit soort risico's vanuit het oogpunt van de verzekeringsmarkt altijd mogelijk is.

11. Beschikt u over informatie over de praktische toepassing van de ontheffingsclausule bij "ontwikkelingsrisico's" (artikel 7, onder e), van de richtlijn)?

- ☞ Beschikt u over gegevens over specifieke extra kosten voor de industrie in landen waar de producent aansprakelijk is voor ontwikkelingsrisico's?
- ☞ Bent u van mening dat de producent aansprakelijk zou moeten zijn voor "ontwikkelingsrisico's"?
- ☞ Zou de schade die door ontwikkelingsrisico's wordt veroorzaakt, moet worden betaald door de samenleving in haar geheel (door middel van een met overheidsmiddelen opgericht fonds voor schadevergoedingen) en/of door de betrokken productie sector (door middel van een fonds dat bestaat uit bijdragen van degenen die tot die sector behoren)?

Financiële beperkingen

In de huidige richtlijn is een financiële beperking van de aansprakelijkheid van de producent opgenomen. De in artikel 9 vastgelegde franchise betekent dat de producent schade aan goederen van minder dan 500 ecu niet hoeft te vergoeden. In Richtlijn 85/374/EEG wordt formeel verwezen naar de ecu als historische waarde⁵¹. De Commissie is van mening dat deze franchise in het kader van de huidige richtlijn wel degelijk verplicht is, een standpunt dat niet door alle lidstaten wordt gedeeld⁵². In artikel 16 is daarentegen de mogelijkheid (en niet de verplichting) opgenomen om een maximum vast te stellen voor de aansprakelijkheid van de producent voor schade ten gevolge van dood of lichamelijk letsel bij een reeks ongevallen met identieke producten. Dit maximum is vastgesteld op 70 miljoen ecu (een bedrag dat in de praktijk niet snel wordt bereikt) maar kan ook hoger liggen. Alleen Duitsland, Spanje en Portugal hebben een dergelijke beperking opgenomen.

Bij het opstellen van de richtlijn in 1985 werd een franchise opgenomen, omdat men wilde vermijden dat te vaak op basis van de richtlijn tegen producenten processen zouden worden aangespannen. Daarom werd het toepassingsgebied van de richtlijn beperkt tot materiële schade boven een bepaald bedrag. Deze redenering moet worden herzien als uit de ervaring mocht blijken dat een plotselinge sterke toename van het aantal processen tegen producenten ten gevolge van schrapping van de franchise onwaarschijnlijk is, daarbij rekening houdend met de belangen van het MKB. De beperking van artikel 16 is daarentegen een voorlopige en buitengewone oplossing, aangezien de onbeperkte aansprakelijkheid na een overgangperiode van tien jaar opnieuw moet

voor deze risico's voortaan te verbieden, dit zeker de betrekkingen tussen producenten en verzekeraars ingrijpend zou wijzigen (LEGRAND, B : « L'impact de la directive sur l'industrie des assurances », *La directive 85/374/CEE relative à la responsabilité du fait des produits : dix ans après*, Louvain-la neuve, 1996.).

⁵¹ Men spreekt hier van ecu en niet van euro, omdat het hier over de tijd vóór 1999 gaat: de tegenwaarde van de ecu in nationale munt is die welke werd vastgesteld op 25.7.1985 (zie artikel 18 van Richtlijn 85/374/EEG).

⁵² In het Franse en Griekse recht is niet in een franchise voorzien.

worden onderzocht (zie in dit verband artikel 16, lid 2, van de richtlijn). Dat verklaart ook waarom deze beperking in de meeste lidstaten niet is ingevoerd.

In zijn advies over de uitbreiding van Richtlijn 85/374/EEG tot de landbouwgrondstoffen was het Parlement aanvankelijk voorstander van schrapping van de franchise van 500 euro en van verhoging van het maximumbedrag tot 140 miljoen euro. De vraag is of financiële beperkingen en met name het maximumbedrag van artikel 16 (dat slechts door drie lidstaten werd ingevoerd) strikt genomen wel gerechtvaardigd zijn.

12. Beschikt u over gegevens over het percentage gevallen dat betrekking heeft op een materiële schade van minder dan 500 euro?

☞ Zou u de franchise van 500 euro en/of het facultatieve maximum van 70 miljoen euro schrappen?

☞ Indien u bevestigend hebt geantwoord op de vraag of de producent aansprakelijk moet zijn voor ontwikkelingsrisico's (vraag 11), vindt u dat het facultatieve maximumbedrag voor dit soort risico's moet worden gehandhaafd?

Verjaringstermijnen

De aansprakelijkheid van de producent geldt niet voor onbeperkte tijd. In de artikelen 10 en 11 van de richtlijn is bepaald dat de producent niet meer aansprakelijk kan worden gesteld als tien jaar zijn verstreken sinds het ogenblik waarop het product in de handel werd gebracht (verjaringstermijn van de aansprakelijkheid), waarbij klachten- en gerechtelijke procedures die reeds zijn ingesteld onverlet blijven. Gedurende deze tien jaar moet een persoon die schade heeft geleden door een gebrekkig product binnen drie jaar vanaf de datum waarop hij kennis kreeg dan wel had moeten krijgen van de schade, het gebrek en de identiteit van de producent een vordering tot schadevergoeding indienen (verjaringstermijn van het recht van vordering). Deze tijdsbeperking van de aansprakelijkheid is voornamelijk opgenomen om billijkheidsredenen: met de risicoaansprakelijkheid zijn voor de producent extra lasten gemoeid naast die welke voortvloeien uit de traditionele contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsregelingen. Als tegenwicht is een tijdsbeperking opgenomen, zodat de technologische innovatie niet wordt afgeremd en het risico verzekeraar blijft.

De verjaringstermijn van het recht van vordering leidt in de praktijk soms tot misverstanden. Op 21 juni 1996 oordeelde de civiele kamer van het opperste gerecht in Spanje in een zaak waarin een garagehouder door het gebruik van een gebrekkige Engelse sleutel een vinger had verloren, dat de richtlijn overeenkomstig het arrest *Faccini Dori* geen horizontale werking heeft tussen particulieren en dus niet van toepassing was op het product dat al voor de inwerkingtreding van de omzettingwet in het verkeer was gebracht. In het betrokken geval voegde de rechter daar nog aan toe dat, zelfs al was de wet van 1994 *ratione temporis* van toepassing, dan nog was de verjaringstermijn inmiddels verstreken daar het ongeval drie jaar na de aanschaf van de sleutel had plaatsgehad. Volgens de richtlijn gaat de verjaringstermijn echter in op het ogenblik dat de eiser kennis krijgt van de schade, het gebrek en de identiteit van de producent en niet op de datum van aankoop van het product⁵³.

⁵³ TS Sala Civil, 21.6.1996 (RJ 1996/6712). Er wordt ook naar de richtlijn verwezen in een arrest van 21.1.1990 (RJ 1990-69) over de aansprakelijkheid van de leverancier voor een gebrekkige badkamerkast (artikel 3, lid 3) en in een arrest van 23.5.1991 (RJ 1991-3784) over de aansprakelijkheid van een autofabrikant. Het opperste gerecht doet gewoonlijk uitspraak inzake wetgeving op het gebied van de consumentenbescherming (wet 26/1984), waarin de aansprakelijkheid voor schade ontstaan door het ge- of verbruik van een product door een consument is vastgelegd (arrest van 23.6.1993, RJ 1993-5380). Als aan de desbetreffende toepassingsvoorwaarden is voldaan, passen de rechters vanaf 8 juli 1994

Er lijkt *a priori* geen enkele reden te zijn om de termijn waarbinnen een vordering tot schadevergoeding moeten worden ingesteld (drie jaar) te wijzigen. Daarentegen is de verjaringstermijn van tien jaar voor de aansprakelijkheid wellicht onvoldoende voor situaties waarin de schade pas na tien jaar optreedt (waartoe het Europees Parlement overigens een verlenging van de verjaringstermijn tot 20 jaar voor "verborgen gebreken" heeft voorgesteld)⁵⁴. Verdere studie is evenwel noodzakelijk om te zien of dit inderdaad het geval is. Anderzijds brengt een langere verjaringstermijn een groter financieel risico voor ondernemingen en verzekeraars mee. In elk geval dient er op te worden gewezen dat Richtlijn 85/374/EEG en Richtlijn 92/59/EEG van de Raad van 19 juni 1992 inzake algemene productveiligheid⁵⁵ op dit punt van elkaar afwijken. In de eerstgenoemde richtlijn vervalt de wettelijke aansprakelijkheid van een producent voor door een gebrekkig product veroorzaakte schade immers na tien jaar gerekend vanaf de datum waarop het product in de handel is gebracht, terwijl Richtlijn 92/59/EEG aan dezelfde producent de verplichting oplegt om alleen veilige producten op de markt te brengen. De definitie van een veilig product overeenkomstig Richtlijn 92/59/EEG bevat een verwijzing naar de verwachte levensduur van het product die uiteraard meer dan tien jaar kan bedragen.

13. Moet de verjaringstermijn van tien jaar worden gewijzigd, hetzij algemeen hetzij voor specifieke producten of sectoren?

☞ Kunnen en moeten de industrie, met name het MKB, en de verzekeringsmarkt de kosten van een dergelijke wijziging dragen?

Verzekeringsplicht

Zoals reeds werd vermeld, legt de richtlijn aan de producent niet een bepaald type financiële dekking op noch de verplichting om een WA-verzekering af te sluiten voor een bedrag dat voldoende is voor eventuele schadevergoedingen ten gevolge van gebrekkige producten. Bij gebrek aan overeenkomsten tussen de industrie en verzekeraars (bv. in de farmaceutische sector) zijn het alsnog de lidstaten die over een dergelijke verplichting besluiten. De ervaring van de actoren kan de Gemeenschap helpen te bepalen of een communautair initiatief op dit gebied wenselijk is en of van de producenten moet worden geëist dat zij individueel of collectief een financiële verplichting aangaan, waardoor gelaedeerden vooral bij een reeks ongevallen met identieke producten, zoals bedoeld in artikel 16 van de richtlijn, zeker kunnen zijn van schadevergoeding.

Het is niet altijd gemakkelijk tot vrijwillige overeenkomsten te komen. In Denemarken heeft de regering getracht de beroepsbeoefenaren in de farmaceutische industrie aan te sporen om tot een akkoord te komen over de oprichting van een compensatiefonds zoals dat in Zweden (en Finland) bestaat. Daar een snel akkoord onmogelijk bleek, zag het parlement zich genoodzaakt in 1995 een wet aan te nemen over schadeloosstelling bij schade door geneesmiddelen. Volgens deze wet kan de consument, zonder schuld of aansprakelijkheid te hoeven bewijzen, bij lichamelijk letsel ten gevolge van na 31 december 1995 afgegeven geneesmiddelen schadevergoeding aanvragen bij een fonds van de vereniging voor ziekteverzekering. Dit fonds wordt gefinancierd door een verlaging van het vergoedingspercentage voor geneesmiddelen van 75% tot 74,7% en van 50% tot 49,8%.

wet 22/94 van 6 juli toe in plaats van de artikelen 25 t/m 28 van de wet van 1984 (zie SAP Tarragona, 18.7.1998, n. 347/1998).

⁵⁴ Advies van 5.11.1998 (PB C 359 van 23.11.1998).

⁵⁵ PB L 228 van 11.8.1992, blz. 24.

14. Kent u gevallen waarin een ontoereikende verzekering ertoe heeft geleid dat gelaedeerden geen schadevergoeding konden krijgen?

☞ Gelooft u dat de producenten moeten worden verplicht om zich door middel van een verzekering voldoende in te dekken tegen de risico's die uit hun productieactiviteiten voortvloeien, of bent u daarentegen van oordeel dat vrijwillige overeenkomsten tussen industrie en verzekeraars moeten worden aangemoedigd?

Meer transparantie

Het gebrek aan transparantie en informatie met betrekking tot gevallen waarin de aansprakelijkheidsregeling van Richtlijn 85/374/EEG werd toegepast, bemoeilijkt het onderzoek naar de tenuitvoerlegging van de richtlijn en levert met name weinig duidelijkheid over de wijze waarop de gelaedeerden in de praktijk schadeloos zijn gesteld (het niveau van de schadevergoeding, duur van de klachtenprocedure, moeilijkheden bij de bewijsvoering enz.). De richtlijn bevat naast de regelmatige verslagen van de Commissie geen enkele mogelijkheid om de tenuitvoerlegging van de richtlijn transparanter te maken. De producenten hebben geen enkele verplichting om informatie bij te houden over de klachten die tegen hen zijn ingediend. Ook de nationale overheidsdiensten zijn niet verplicht om te registreren hoeveel gevallen zijn gemeld.

Richtlijn 92/59/EEG inzake algemene productveiligheid, waarin een systeem wordt opgezet voor de kennisgeving en informatie-uitwisseling tussen de lidstaten en de Commissie over het uit de markt nemen van onveilige producten, kan deze lacune niet aanvullen. Ondanks de verplichting van de producent om de consument in te lichten over de aan hun producten verbonden risico's en om passende maatregelen te treffen, die zo nodig ook kunnen bestaan in het uit de markt nemen van het betrokken product om deze risico's te vermijden, legt deze richtlijn geen verplichting op om specifieke informatie te verstrekken over de praktische toepassing van Richtlijn 85/374/EEG.

Dit is een lastig probleem, daar producenten belang hebben bij de vertrouwelijkheid van hun zaken. Er zijn echter wel middelen waardoor dit soort informatie kan worden verspreid. De ervaring in de Verenigde Staten toont aan dat twee soorten initiatieven er voor zorgen dat steeds meer informatie over processen betreffende productaansprakelijkheid voor het publiek toegankelijk wordt.

Ten eerste zijn er ondernemingen (zogenaamde "jury verdict reporters") die gespecialiseerd zijn in het zoeken en verspreiden van informatie over het aantal zaken, het niveau van de schadevergoeding, de betrokken producten en producenten, de rechtbanken waarvoor zaken dienen enz. Door het gebruik van internet bestrijken dit soort economische initiatieven een groot gebied.

Dergelijke commerciële activiteiten helpen immers advocaten van de in een proces verwikkelde partijen bij hun onderzoek, bijvoorbeeld doordat zij uittreksels van de meest recente jurisprudentie op een bepaald gebied kunnen raadplegen of een overzicht van de verschillende typen uitbetaalde schadevergoedingen naar categorie kunnen opvragen. De Amerikaanse uitgevers die rechtstreeks informatie verzamelen van advocaten die bij processen zijn betrokken, zijn verenigd in de *National Association of State Jury Verdict Publishers*. Een grote verscheidenheid van diensten zijn op aanvraag beschikbaar (opzoeken van zaken naar categorie producten of naar schade, opzoeken van recente zaken, lijsten van deskundigen, verzameling van zaken die in der minne zijn geschikt, statistische analyses enz.)⁵⁶.

Ten tweede zijn producenten wettelijk verplicht om zaken die zich met betrekking tot een gebrekkig product voordoen openbaar te maken en te melden aan de *Consumer Product Safety Commission*. Dat wil zeggen, als drie of meer rechtszaken zijn aangespannen met betrekking tot

⁵⁶ Zie www.juryverdict.com

een product dat ervan wordt verdacht de dood of lichamelijk letsel te hebben veroorzaakt, zijn producenten (en importeurs) verplicht om bij dit orgaan aangifte te doen, zodra een zaak in het voordeel van de eiser is beslist of een minnelijke schikking is getroffen⁵⁷.

15. Bent u van mening dat in de richtlijn een mechanisme moet worden opgenomen om duidelijker zichtbaar te maken hoe de bepalingen van de richtlijn door de actoren worden toegepast, met name door bekendmaking van rechtszaken betreffende gebrekkige producten die zich nog op de markt bevinden?

Aansprakelijkheid van de leverancier

Aanmaning van de leverancier om gegevens te verstrekken: In artikel 3, lid 3, van Richtlijn 85/374/EEG is bepaald dat de leverancier van een product als producent ervan wordt beschouwd, indien niet kan worden vastgesteld wie de producent van het product is, tenzij hij de gelaedeerde binnen een redelijke termijn de identiteit meedeelt van de producent of van degene die hem het product heeft geleverd. Dit geldt ook voor producten die in de Gemeenschap worden geïmporteerd, als de identiteit van de importeur niet op het product is aangegeven, ook al is wel vermeld wie de producent is. De gelaedeerde is dus verplicht om de leverancier formeel te verzoeken hem binnen een redelijke termijn de gegevens mede te delen van de producent of van degene die hem het product heeft geleverd. Dit "aanmaningsmechanisme" is gerechtvaardigd daar in de richtlijn van het principe wordt uitgegaan dat de producent aansprakelijk is voor de schade die door een door hem voortgebracht gebrekkig product wordt veroorzaakt.

Uit de ervaring blijkt evenwel dat er zeer grote verschillen zijn in de wijze waarop deze aanmaning in de lidstaten geschiedt, wat met het oog op de doelstellingen van de richtlijn niet erg bevredigend is. In Italië bijvoorbeeld krijgt de leverancier drie maanden de tijd om de vereiste informatie (naam en adres van de producent) te verschaffen. De gelaedeerde moet schriftelijk om deze gegevens verzoeken en daarbij aangeven om welk product het gaat en waar en wanneer hij het gekocht heeft. Hij kan zich niet verzetten tegen een controle van het product door de leverancier⁵⁸; in Duitsland moet de leverancier de vereiste informatie binnen één maand verstrekken⁵⁹; in België hangt de termijn van het oordeel van de rechter af⁶⁰. De Commissie wil van de deelnemers aan de raadpleging graag weten wat hun ervaringen op dit gebied zijn.

De omvang van de aansprakelijkheid van de leverancier: De richtlijn gaat van het principe uit dat de producent aansprakelijk is voor de schade die door een gebrek van zijn product wordt veroorzaakt. In artikel 3, lid 1, van de richtlijn wordt de producent als volgt gedefinieerd: "de fabrikant van een eindproduct, de producent van een grondstof of de fabrikant van een onderdeel, alsmede een ieder die zich als producent presenteert door zijn naam, zijn merk of een ander onderscheidingsteken op het product aan te brengen". Iemand die beroepshalve alleen als leverancier optreedt is slechts in drie gevallen aansprakelijk, namelijk als hij het product in de Gemeenschap importeert (artikel 3, lid 2), als - onder bepaalde voorwaarden- de producent niet

⁵⁷ Section 37 van de Consumer Protection Safety Act (15 USC Sec. 2084, « Notification of settlements or judgments »).

⁵⁸ Artikel 4, wetsbesluit van 24 mei 1988.

⁵⁹ §4 Produkthaftungsgesetz 1989.

⁶⁰ Artikel 4, lid 2, van de wet van 25 februari 1991.

door de gelaedeerde kan worden geïdentificeerd of als niet op het product staat aangegeven wie voornoemde importeur is (artikel 3, lid 3). Met andere woorden, behalve deze nauwkeurig afgegrensde bepalingen, bevat Richtlijn 85/374/EEG geen regels ten aanzien van de aansprakelijkheid van degenen die als leverancier van producten optreden. Als degene die door een gebrekkig product schade heeft geleden dus een leverancier aansprakelijk wil stellen, zal hij dat moeten doen volgens de nationale aansprakelijkheidsbepalingen van de lidstaat in kwestie; doorgaans gaat het daarbij om de algemeen regeling inzake buitencontractuele schuldaansprakelijkheid.

Daarnaast is in Richtlijn 92/59/EEG inzake algemene productveiligheid bepaald dat producenten alleen veilige producten op de markt mogen brengen⁶¹ en strekt de definitie van een producent zich ook uit tot anderen die beroepshalve betrokken zijn bij de handelingsketen, voor zover hun activiteiten van invloed kunnen zijn op de veiligheidskenmerken van een product dat op de markt wordt gebracht. Men kan zich dus afvragen of de regeling die in 1985 door Richtlijn 85/374/EEG ten aanzien van de risicoaansprakelijkheid werd ingevoerd, niet ook van toepassing zou moeten zijn op andere personen die beroepshalve bij de handelingsketen van het product betrokken zijn, wanneer hun activiteit van invloed is geweest op de betrokken veiligheidskenmerken van het in de handel gebrachte product, bijvoorbeeld wanneer zij het product opnieuw hebben verpakt, hebben vervoerd of hebben opgeslagen. De Commissie nodigt de deelnemers aan de raadpleging uit om hun mening hierover te geven.

16. Zou de gelaedeerde op straffe van niet-ontvankelijkheid van zijn eis moeten bewijzen dat hij de leverancier gelegenheid heeft gegeven hem de identiteit van de producent mee te delen, en zou anderzijds de leverancier hem de identiteit van de producent binnen een vastgestelde termijn (bijvoorbeeld drie maanden) moeten meedelen?

☞ Zou de richtlijn van toepassing zou moeten zijn op alle personen die beroepshalve bij de handelingsketen van het product zijn betrokken, wanneer hun activiteiten van invloed zijn geweest op de betrokken veiligheidskenmerken van het in de handel gebrachte product?

Producten die onder de richtlijn vallen

De richtlijn is alleen van toepassing op producten (dat wil zeggen roerende goederen, ongeacht het gebruik ervan in de privé-sfeer of elders, met inbegrip van elektriciteit).

Diensten met gebreken vallen niet onder de richtlijn (hiervoor overweegt de Commissie een aparte regeling⁶²). Aan de Commissie zijn vragen gesteld over de wenselijkheid van een uitbreiding van het toepassingsgebied van de richtlijn tot onroerende goederen, daar de aansprakelijkheid van bouwondernemers op het ogenblik niet op communautair niveau is geregeld.

17. Bent u van mening dat de richtlijn moet worden uitgebreid tot onroerende goederen?

Schade die onder de richtlijn valt

⁶¹ Zie artikel 2, onder b), van Richtlijn 92/59/EG voor de definitie van een "veilig product".

⁶² Mededeling van de Commissie "Actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001", (COM(98)696 van 1.12.1998).

Volgens de definitie van artikel 9 van Richtlijn 85/374/EEG omvat schade die welke werd veroorzaakt door dood of door lichamelijk letsel, en schade aan een zaak, voor zover deze in de privé-sfeer wordt gebruikt, met uitzondering van het gebrekkige product zelf.⁶³

In de Portugese jurisprudentie zijn voorbeelden te vinden van de niet-toepassing van de richtlijn op schade aan het gebrekkige product zelf: het Supremo Tribunal de Justiça oordeelde in zijn arrest van 26 oktober 1995 in een zaak aangaande de reparatie van een bij een ongeval beschadigde auto dat de dealer van in Spanje vervaardigde Seats uit hoofde van wetsbesluit 383/89 niet aansprakelijk kon worden gesteld daar hij niet als "producent" werd beschouwd en de schade aan het product zelf was⁶⁴. Op 23 mei 1995, in een andere zaak betreffende de reparatie van een auto die door brand was beschadigd, heeft de rechter het nationale wetsbesluit tot omzetting van de richtlijn buiten toepassing verklaard, daar het product al voor de inwerkingtreding van het betrokken wetsbesluit in het verkeer was gebracht en dit besluit niet van toepassing is op schade aan het product zelf⁶⁵.

De richtlijn is momenteel niet van toepassing op immateriële schade (ideële, morele, psychische schade enz.), ook al wordt in de meeste nationale wetten wel rekening hiermee gehouden. In zijn advies in eerste lezing over Richtlijn 1999/34/EG werd door het Europees Parlement voorgesteld het toepassingsgebied van de richtlijn uit te breiden tot psychische schade; in tweede lezing werd evenwel niet de vereiste meerderheid voor deze wijziging verkregen.

Een ander punt is de schade die wordt veroorzaakt aan zaken die gewoonlijk voor professioneel of commercieel gebruik zijn en die dus niet onder de richtlijn vallen. Als bij een brand die werd veroorzaakt door een gebrekkig product kantooruitrusting verloren gaat, kan de eigenaar (een onderneming of zelfstandige) dus geen beroep doen op de richtlijn om zich door de producent schadeloos te laten stellen. Dat komt omdat de richtlijn slechts van toepassing is op één type goederen, namelijk verbruiksgoederen. *A priori* staat echter niets in de weg dat de richtlijn wordt uitgebreid zodat ook andere gelaedeerden hiervan kunnen profiteren, zoals personen die beroepshalve goederen ge- of verbruiken.

De Franse wet tot omzetting van de richtlijn is ook van toepassing op schade die wordt veroorzaakt aan goederen die niet in de privé-sfeer worden gebruikt (commerciële goederen).

18. Zou de richtlijn ook van toepassing moet zijn op andere schade die door gebrekkige producten wordt veroorzaakt, zoals ideële, morele, psychische schade en/of op schade aan zaken die beroepshalve worden gebruikt, zodat ook ondernemingen, en met name het MKB, een beroep op de richtlijn kunnen doen om van de producent van een gebrekkig product schadevergoeding te eisen?

Rechtstoegang

Afgezien van de lopende initiatieven voor een betere rechtstoegang van de consument, zoals die door de Commissie in haar "actieplan voor het consumentenbeleid" werden aangekondigd (uitvoering van de richtlijn betreffende het doen staken van inbreuken, buitengerechtelijke beslechting van geschillen, terugbetaling van de proceskosten voor consumenten die hun rechten willen doen gelden, initiatief om consumenten in staat te stellen om op collectieve wijze juridische

⁶³ Vervanging van het product valt onder de wetgeving inzake garanties (zie Richtlijn 1999/44/EG over de garanties voor consumptiegoederen, PB L 171 van 7.7.1999).

⁶⁴ Acórdão nr. 87.397, Col. De Jur., 1995, III-84.

⁶⁵ Recurso nr. 7653, Col. De Jur. 1995, III-113.

stappen te nemen enz.)⁶⁶, moet worden onderzocht of voor de tenuitvoerlegging van Richtlijn 85/374/EEG specifieke maatregelen noodzakelijk zijn om de rechtstoegang voor de gelaedeerden te verbeteren. In dit verband moeten twee maatregelen onder de loep genomen: verbodsacties en gezamenlijke vorderingen.

De communautaire wetgeving biedt de gelaedeerden niet de mogelijkheid verbodsacties in te stellen als de gezondheid en veiligheid van de consument door een gevaarlijk of gebrekkig product op het spel staat, met andere woorden de richtlijn betreffende het doen staken van inbreuken op het gebied van de consumentenbescherming⁶⁷ bestrijkt niet het toepassingsgebied van Richtlijn 85/374/EEG. Het kan echter toch nuttig zijn om na te gaan of een soortgelijke oplossing als die van Richtlijn 98/27/EG noodzakelijk is, afgezien van het recht op schadevergoeding van de gelaedeerde zoals dat is vastgelegd in Richtlijn 85/374/EEG. Het uit de markt nemen van een product overeenkomstig Richtlijn 92/59/EEG kan immers alleen op initiatief van de overheid en niet op dat van een particulier persoon of particuliere onderneming.

Verder bevat de communautaire wetgeving geen bepalingen ten aanzien van gezamenlijke vorderingen op dit gebied, ook al zijn deze bij de productaansprakelijkheid een veelvuldig gebruikt, maar niet altijd succesvol, instrument.

Een voorbeeld van een gezamenlijke vordering op dit gebied is de zaak van de *Benzodiazepines* in het Verenigd Koninkrijk, die 5 000 procedures tegen Roche Products Ltd and John Wyeth and Brother Ltd omvatte waarin compensatie werd geëist voor schade ten gevolge van de kalmerende middelen Valium en Ativan. De zaak was afhankelijk van de financiële steun van het Legal Aid Board dat deze steun later introk wegens de hoge kosten van een dergelijke zaak. Zeventig eisers gingen door met hun vordering totdat het High Court op 19 juli 1996 uitspraak deed waarmee de rechtszaak werd gesloten.⁶⁸

In de Verenigde Staten bestaat er een speciale procedure die in Europa nog onderontwikkeld is. Als immers het aantal eisers of verweerders zo groot is dat de procesvoering hierdoor ernstig zou worden bemoeilijkt, kunnen een of meer van hen als vertegenwoordigers worden aangewezen wanneer feitelijke of rechtsvragen voor allen van belang zijn. Dit is een zogenaamde "class action" of groepsvordering. Degene die wordt aangewezen om namens de anderen op te treden moet aan het profiel van de ideale vertegenwoordiger voldoen. De uitspraak aan het eind van een "class action" heeft niet alleen rechtskracht voor degenen die zich bij de groepsvordering hebben aangesloten, maar ook voor allen die hetzelfde soort schade hebben geleden en die niet uitdrukkelijk hebben verklaard dat zij zich niet bij de procedure aansluiten⁶⁹.

De Amerikaanse rechtbanken stellen zich echter steeds terughoudender op ten opzichte van "class actions". Volgens de "Federal Rules of Civil Procedure" is een "class action" alleen toegestaan, als de vertegenwoordigde groep als zodanig kan worden geïdentificeerd ("certified"). Bij een zaak aangaande productaansprakelijkheid, moet de rechter zich ervan vergewissen of de groep zeer groot is en op dezelfde rechts- en feitelijke vragen een antwoord wenst, of de vertegenwoordigers van de groep de belangen van de groep op passende wijze behartigen en verdedigen, of de aspecten die individuele personen aangaan minder belangrijk zijn dan de

⁶⁶ COM(98) 696 van 1.12.1998, blz. 21.

⁶⁷ Richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998, PB L 166 van 11.6.1998, blz. 51.

⁶⁸ Zie www.gidleigh.com/alert voor nadere bijzonderheden

⁶⁹ Rule 23 of the US Federal Rules of Civil Procedure: "...the judgment, whether favorable or not, will include all members who do not request exclusion".

aspecten die voor de hele groep gelden en tot slot of de "class action" het meest geschikte rechtsmiddel is om het geschil op te lossen⁷⁰. Het Supreme Court heeft bij het geschil over asbest blijk gegeven van een dergelijk "gerechtelijk scepticisme"⁷¹ door de asbestslachtoffers niet als groep te erkennen, omdat het hun in het betrokken geval aan "gemeenschappelijke" belangen ontbrak. Deze beslissing bevestigt een steeds grotere terughoudendheid bij de Amerikaanse rechtbanken waarvoor grote massaprocessen ("mass tort litigation") tegen de tabaks- of asbestindustrie dienen.

Hoewel er ook in Europa op nationaal niveau bepaalde juridische mechanismen bestaan om vorderingen te bundelen, zoals bijvoorbeeld in Frankrijk waar bij "actions de groupe" de individuele belangen van de consumenten kunnen worden samengevoegd (en die zich onderscheiden van "actions collectives ou en cessation" die tot doel hebben het algemeen belang en niet individuele belangen te bevorderen), bestaat alleen in Portugal een gerechtelijke procedure die enigszins vergelijkbaar lijkt te zijn met de "class actions" in de Verenigde Staten (sinds wet nr. 83/95 van 1995 inzake volksvorderingen).

19. Zouden er in het Gemeenschapsrecht procedures of mechanismen moeten bestaan voor de buitengerechtelijke beslechting van geschillen, die specifiek zijn toegespitst op de tenuitvoerlegging van Richtlijn 85/374/EEG?
- ☞. Zouden verbodsacties een oplossing zijn⁷²?
 - ☞. Zou kunnen worden overwogen om betere mechanismen voor de gemeenschappelijke verdediging van soortgelijke belangen in te voeren, zoals de "actions de groupe" in Frankrijk of de volksvorderingen in Portugal?

Overige

Een hele reeks vragen met betrekking tot de aansprakelijkheid voor gebrekkige producten blijft in Richtlijn 85/374/EEG buiten beschouwing, zoals bijvoorbeeld de aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en werknemers van de producerende onderneming, criteria voor de evaluatie van schade, wijze van compensatie, verdeling van de kosten tussen degenen die hoofdelijk aansprakelijk zijn enz. De Commissie nodigt de betrokken actoren uit om nog andere onderwerpen aan te wijzen die in de communautaire wetgeving zouden moeten worden geregeld en om hun suggesties te motiveren.

⁷⁰ Rule 23 van de US Federal Rules of Civil Procedure.

⁷¹ *Amchem Products Inc. v. Windsor*, 117 S.Ct. 2231 (1997), uitspraak van 25 juni 1997.

⁷² Dat zou kunnen door opname van Richtlijn 85/374/EEG in de lijst van Richtlijn 98/27/EG betreffende het doen staken van inbreuken.

Bijlage 1 : Richtlijn betreffende de aansprakelijkheid voor producten met gebreken

Omzetting in nationaal recht

Lidstaat	Goedkeuring	Inwerking-treding	Aansprakelijkheid voor gebrekkige landbouwproducten (art. 15, lid 1, onder a)*	Aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's (art. 15, lid 1, onder b)	Financiële beperking (art. 16)
België	Wet van 25.2.1991	1.4.1991	NEE	NEE	NEE
Denemarken	Wet nr. 371 van 7.6.1989	10.6.1989	NEE	NEE	NEE
Duitsland	Wet van 15.12.1989	1.1.1990	NEE	NEE	JA
Griekenland	Wet 2251/1994 (vervangt wetsbesluit van 1988)		JA	NEE	NEE
Spanje	Wet nr. 22/1994 van 6.4.1994	8.7.1994	NEE	NEE (behalve voedings- en geneesmiddelen)	JA
Frankrijk	Wet nr. 389-98 van 19.5.1998	23.5.1998	JA	NEE (behalve producten van het menselijk lichaam)	NEE
Ierland	Wet nr. 28 van 1991	16.12.1991	NEE	NEE	NEE
Italië	Wetsbesluit nr. 224 van 24.5.1988	24.5.1988	NEE	NEE	NEE
Luxemburg	Wet van 21.4.1989, gewijzigd door de wet van 6.12.1989	2.5.1991	JA	JA	NEE
Nederland	Wet van 13.9.1990	1.11.1990	NEE	NEE	NEE
Oostenrijk	Wet nr. 99 van 21.1.1988, gewijzigd door wet nr. 95 van 11.2.1993, wet nr. 917 van 29.12.1993 en wet nr. 510 van 12.7.1994	1.7.1988	NEE (behalve GMO's)	NEE	NEE
Portugal	Wetsbesluit nr. 383 van 6.11.1989	21.11.1989	NEE	NEE	JA
Finland	Wet nr. 694 van 17.8.1990, gewijzigd door wet nr. 99 van 8.1.1993 en wet nr.	1.9.1991	JA	JA	NEE

* Na de goedkeuring van Richtlijn 1999/34/EG zijn de lidstaten verplicht de toepassing van Richtlijn 85/374/EEG uit te breiden tot landbouwgrondstoffen.

	879 van 22.10.1993				
Zweden	Wet nr. 18 van 23.1.1992, gewijzigd door wet nr. 1137 van 3.12.1992 en wet nr. 647 van 10.6.1993	1.1.1993	JA	NEE	NEE
Verenigd Koninkrijk	Wet van 15.5.1987	1.3.1988	NEE	NEE	NEE

Bijlage 2 : Richtlijn betreffende de aansprakelijkheid voor producten met gebreken

Aanpassing van het recht van niet-EU-landen

Land	Goedkeuring	Inwerking-treding	Aansprakelijkheid voor gebrekkige landbouwproducten (art. 15, lid 1, onder a)	Aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's (art. 15, lid 1, onder b)	Financiële beperking (art. 16)
IJsland	Wet nr. 25 van 27.3.1991	1.1.1992	JA	NEE	JA
Liechtenstein	Wet van 12.11.1992	1.5.1995	NEE	NEE	NEE
Noorwegen	Wet nr. 104 van 23.12.1988, gewijzigd door wet nr. 62 van 25.11.1991	1.1.1989	JA	JA	NEE
Malta	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Cyprus	Wet nr. 105 van 1995	1.1.1997	NEE	NEE	NEE
Estland	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Hongarije	Wet nr. 10 van 16.2.1993, gewijzigd door wet nr. 25 van 16.3.1998	1.1.1994	NEE	NEE	NEE
Polen	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Tsjechië	Wet nr. 59 van 5.3.1998	1.6.1998	NEE	NEE	NEE
Slovenië	Wet van 6.3.1998	28.3.1998	JA	NEE	NEE
Bulgarije	Wet van 18.3.1999	3.7.1999	JA	NEE	JA
Letland	Wet van 8.10.1996	8.10.1996	NEE	NEE	NEE
Litouwen	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Slowakije	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Roemenië	(Wetsontwerp)	--	--	--	--
Turkije	Wet van 23.2.1995	8.9.1995	NEE	NEE	NEE

Bijlage 3 : Wetgeving van derde landen over de aansprakelijkheid voor producten met gebreken

Land	Goedkeuring	Inwerking-treding	Aansprakelijkheid voor gebrekkige landbouwproducten (art. 15, lid 1, onder a)	Aansprakelijkheid bij ontwikkelingsrisico's	Financiële beperking
Australië	Trade Practices Amendment Act 1992 (24.6.1992)	9.7.1992	JA	NEE	--
Israël	Wet (aansprakelijkheid voor) gebrekkige producten 1980	1.9.1980	NEE	NEE	--
Japan	Wet product-aansprakelijkheid (1.7.1994)	1.7.1995	NEE	NEE	NEE
Verenigde Staten***	S 2236 (federaal wetsontwerp van 25.6.1998, verworpen op 9.7.1998)		--	--	--
Brazilië	<i>Codigo de defesa do Consumidor</i> (11.9.1990)	11.3.1991	--	--	NEE
Zwitserland	Federale wet product-aansprakelijkheid van 18.6.1993	1.1.1994	NEE	NEE	NEE

*** Bij gebrek aan een geharmoniseerde federale wet valt de wettelijke aansprakelijkheid voor producten met gebreken onder het recht van de staten.

Bijlage 4

385L0374

Richtlijn (85/374/EEG) van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken

(Publicatieblad L 210 van 7.8.1985, blz. 29-33)

DE RAAD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, inzonderheid op artikel 100,

Gezien het voorstel van de Commissie (1),

Gezien het advies van het Europese Parlement (2),

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité (3),

Overwegende dat de wetgevingen van de lidstaten inzake de aansprakelijkheid van de producent voor schade die door een gebrek van diens producten is veroorzaakt, onderling moeten worden aangepast; dat namelijk onderlinge verschillen op dat gebied de mededinging kunnen vervalsen, het vrij verkeer van goederen binnen de gemeenschappelijke markt kunnen aantasten en tot verschillen kunnen leiden in het niveau van de bescherming van de consument tegen schade die door een product met gebreken wordt toegebracht aan diens gezondheid en goederen;

Overwegende dat alleen wanneer de producent ook buiten schuld aansprakelijk wordt gesteld, een passende oplossing kan worden gevonden voor het aan onze tijd van voortschrijdende techniek eigen probleem, waarbij het gaat om een rechtvaardige toewijzing van de met de moderne technische productie samenhangende risico's;

Overwegende dat de aansprakelijkheid alleen van toepassing kan zijn op roerende goederen die industrieel zijn vervaardigd; dat derhalve landbouwproducten en producten van de jacht niet onder deze aansprakelijkheid dienen te vallen, behalve wanneer ze een industriële be- of verwerking hebben ondergaan die tot een gebrek in die producten kan leiden; dat de in deze richtlijn bedoelde aansprakelijkheid ook dient te gelden voor roerende goederen die bij de bouw van onroerende goederen worden gebruikt of daarvan een bestanddeel vormen;

Overwegende dat de bescherming van de consument vereist dat alle deelnemers aan het productieproces aansprakelijk zijn, indien het eindproduct, een onderdeel of de door hen geleverde grondstof gebreken vertoont; dat om dezelfde reden aansprakelijk moeten zijn diegenen die producten in de Gemeenschap invoeren, die zich als producent presenteren door op het product hun naam, hun merk of een ander onderscheidingsteken aan te brengen of die een product leveren waarvan niet kan worden vastgesteld wie de producent is;

Overwegende dat, wanneer verscheidene personen aansprakelijk zijn voor dezelfde schade, de bescherming van de consument vereist dat de gelaedeerde zich op ongeacht wie van hen voor de volle omvang van de schade kan verhalen;

Overwegende dat bij de beantwoording van de vraag of een product een gebrek vertoont, ter bescherming van de fysieke integriteit en de goederen van de consument, niet de ongeschiktheid van het product voor het gebruik maatstaf moet zijn, doch het gebrek aan veiligheid die het grote publiek gerechtigd is te verwachten; bij de beoordeling van deze veiligheid wordt elk in de gegeven omstandigheden onredelijk misbruik van het product uitgesloten;

Overwegende dat een rechtvaardige verdeling van de risico's tussen de gelaedeerde en de producent impliceert dat laatstgenoemde zich moet kunnen bevrijden van de aansprakelijkheid als hij het bestaan van hem ontlastende feiten bewijst;

Overwegende dat de bescherming van de consument vereist dat de aansprakelijkheid van de producent niet wordt aangetast door toedoen van anderen die ertoe hebben bijgedragen dat de schade werd veroorzaakt; dat evenwel de medeschuld van de gelaedeerde in aanmerking kan worden genomen om die aansprakelijkheid te verminderen of op te heffen;

Overwegende dat de bescherming van de consument vereist dat schade veroorzaakt door dood of lichamelijk letsel en materiële schade worden vergoed; dat deze laatste schadevergoeding evenwel beperkt moet blijven tot zaken voor ge- of verbruik in de privé-sfeer en dat daarop een franchise van een vast bedrag moet worden toegepast; zulks om te voorkomen dat er al te veel geschillen ontstaan; dat deze richtlijn het uitkeren van smartengeld en vergoeding van andere vormen van onstoffelijke schade, waarin het ter zake van toepassing zijnde recht in voorkomend geval voorziet, onverlet laat;

Overwegende dat een uniforme verjaringstermijn voor de vordering tot vergoeding van de veroorzaakte schade in het belang van zowel de gelaedeerde als de producent is;

Overwegende dat de producten in de loop der tijd aan slijtage onderhevig zijn, dat er strengere veiligheidsnormen worden ontwikkeld en dat de wetenschappelijke en technische kennis vooruitgaat; dat het derhalve onbillijk zou zijn de producent aansprakelijk te stellen voor gebreken van zijn product zonder tijdsbeperking; dat zijn aansprakelijkheid derhalve na een redelijke termijn moet ophouden, met dien verstande evenwel dat een aanhangige rechtsvordering onverlet blijft;

Overwegende dat, met het oog op een doeltreffende bescherming van de consument, van de aansprakelijkheid van de producent jegens de gelaedeerde niet moet kunnen worden afgeweken bij overeenkomst;

Overwegende dat de gelaedeerde volgens de rechtsstelsels van de lidstaten een recht op schadevergoeding kan hebben uit hoofde van een contractuele aansprakelijkheid of uit hoofde van een andere buitencontractuele aansprakelijkheid dan die waarin deze richtlijn voorziet; dat wanneer dergelijke bepalingen ook een doeltreffende bescherming van de consument tot doel hebben, ze door deze richtlijn onverlet moeten worden gelaten; dat, wanneer een doeltreffende bescherming van de consument in de sector farmaceutische producten in een lidstaat ook reeds wordt gewaarborgd door een speciale aansprakelijkheidsregeling, maatregelen uit hoofde van die regeling eveneens mogelijk moeten blijven;

Overwegende dat het, aangezien de aansprakelijkheid voor nucleaire schade in alle lidstaten door bijzondere voorschriften reeds voldoende is geregeld, mogelijk is dergelijke schade uit te sluiten van de werkingssfeer van deze richtlijn;

Overwegende dat de uitsluiting van landbouwgrondstoffen en producten van de jacht van de werkingssfeer van deze richtlijn, gelet op de eisen ter zake van de bescherming van de consument, in bepaalde lidstaten kan worden ervaren als een ongerechtvaardigde beperking van die bescherming; dat een lidstaat de aansprakelijkheid derhalve moet kunnen uitbreiden tot die producten;

Overwegende dat het om soortgelijke redenen in bepaalde lidstaten als een ongerechtvaardigde beperking van de bescherming van de consument kan worden ervaren, wanneer een producent de mogelijkheid krijgt zich van de aansprakelijkheid te bevrijden als hij bewijst dat het op grond van de stand van de wetenschappelijke en technische kennis op het tijdstip waarop hij het product in het verkeer bracht, onmogelijk was het bestaan van het gebrek te ontdekken; dat een lidstaat derhalve in zijn wetgeving de bepaling moet kunnen handhaven dat een dergelijke bewijsvoering voor dat doel ontoelaatbaar is, dan wel daartoe een nieuwe wetsbepaling moet kunnen uitvaardigen; dat evenwel in geval van nieuwe wetgeving gebruikmaking van die afwijking afhankelijk moet worden gesteld van een communautaire standstill-procedure ten einde zo mogelijk het beschermingsniveau in de Gemeenschap op uniforme wijze te verhogen;

Overwegende dat het, gelet op de juridische tradities in de meeste lidstaten, niet dienstig is de aansprakelijkheid buiten schuld van de producent aan een financieel maximum te binden; dat het evenwel, aangezien er uiteenlopende tradities bestaan, mogelijk lijkt toe te laten dat een lidstaat van het beginsel van de onbeperkte aansprakelijkheid kan afwijken door een grens te stellen aan de volledige aansprakelijkheid van de producent voor dood of lichamelijk letsel veroorzaakt door identieke artikelen met hetzelfde gebrek, op voorwaarde dat deze beperking op een zo hoog niveau komt te liggen dat een adequate bescherming van de consument en een correcte werking van de gemeenschappelijke markt worden gewaarborgd;

Overwegende dat de uit deze richtlijn voortvloeiende harmonisatie in het huidige stadium niet volledig kan zijn, doch wel de weg opent naar verdere harmonisatie; dat de Raad derhalve op gezette tijden verslagen van de Commissie over de toepassing van deze richtlijn voorgelegd moet krijgen met, in voorkomend geval, passende voorstellen;

Overwegende dat het met het oog daarop buitengewoon belangrijk is de bepalingen van deze richtlijn betreffende de afwijkingmogelijkheden van de lidstaten opnieuw te bezien, en wel na het verstrijken van een periode die lang genoeg is om praktische ervaring op te doen met de gevolgen van die afwijkingen voor de bescherming van de consument en voor de werking van de gemeenschappelijke markt,

HEEFT DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

Artikel 1

De producent is aansprakelijk voor de schade, veroorzaakt door een gebrek in zijn product.

Artikel 2

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt onder »product" verstaan elk roerend goed, met uitzondering van landbouwgrondstoffen en producten van de jacht, ook indien het een bestanddeel vormt van een ander roerend of onroerend goed. Onder »landbouwgrondstoffen" worden verstaan producten van de bodem, van de veefokkerij en

van de visserij, met uitzondering van producten die een eerste be- of verwerking hebben ondergaan. Onder »product" wordt ook elektriciteit verstaan.

Artikel 3

1. Onder »producent" wordt verstaan de fabrikant van een eindproduct, de producent van een grondstof of de fabrikant van een onderdeel, alsmede een ieder die zich als producent presenteert door zijn naam, zijn merk of een ander onderscheidingsteken op het product aan te brengen.

2. Onverminderd de aansprakelijkheid van de producent, wordt een ieder die een product in de Gemeenschap invoert om dit te verkopen, te verhuren, te leasen of anderszins te verstrekken, in het kader van zijn commerciële activiteiten, beschouwd als producent in de zin van deze richtlijn; zijn aansprakelijkheid is dezelfde als die van de producent.

3. Indien niet kan worden vastgesteld wie de producent van het product is, wordt elke leverancier als producent ervan beschouwd, tenzij hij de gelaedeerde binnen een redelijke termijn de identiteit meedeelt van de producent of van degene die hem het product heeft geleverd. Dit geldt ook voor geïmporteerde producten, als daarop de identiteit van de in lid 2 bedoelde importeur niet is vermeld, zelfs al is de naam van de producent wel aangegeven.

Artikel 4

De gelaedeerde moet de schade, het gebrek en het oorzakelijk verband tussen het gebrek en de schade bewijzen.

Artikel 5

Indien uit hoofde van deze richtlijn verscheidene personen aansprakelijk zijn voor dezelfde schade, is elk hunner hoofdelijk aansprakelijk, onverminderd de bepalingen van het nationale recht inzake regres.

Artikel 6

1. Een product is gebrekkig wanneer het niet de veiligheid biedt die men gerechtigd is te verwachten, alle omstandigheden in aanmerking genomen, met name:

a) de presentatie van het product;

b) het redelijkerwijs te verwachten gebruik van het product;

c) het tijdstip waarop het product in het verkeer is gebracht.

2. Een product mag niet als gebrekkig worden beschouwd uitsluitend omdat er nadien een beter product in het verkeer is gebracht.

Artikel 7

De producent is uit hoofde van deze richtlijn aansprakelijk, tenzij hij bewijst:

a) dat hij het product niet in het verkeer heeft gebracht;

b) dat het, gelet op de omstandigheden, aannemelijk is dat het gebrek dat de schade heeft veroorzaakt, niet bestond op het tijdstip waarop hij het product in het verkeer heeft gebracht, dan wel dat dit gebrek later is ontstaan;

c) dat het product noch voor de verkoop of voor enige andere vorm van verspreiding met een economisch doel van de producent is vervaardigd, noch is vervaardigd of verspreid in het kader van de uitoefening van zijn beroep;

d) dat het gebrek een gevolg is van het feit dat het product in overeenstemming is met dwingende overheidsvoorschriften;

e) dat het op grond van de stand van de wetenschappelijke en technische kennis op het tijdstip waarop hij het product in het verkeer bracht, onmogelijk was het bestaan van het gebrek te ontdekken;

f) dat, wat de fabrikant van een onderdeel betreft, het gebrek is te wijten aan het ontwerp van het product waarvan het onderdeel een bestanddeel vormt, dan wel aan de instructies die door de fabrikant van het product zijn verstrekt.

Artikel 8

1. Onverminderd de bepalingen van nationaal recht inzake regres, wordt de aansprakelijkheid van de producent niet verminderd wanneer de schade wordt veroorzaakt zowel door een gebrek in het product als door toedoen van een derde.

2. De aansprakelijkheid van de producent kan worden verminderd of opgeheven rekening houdende met alle omstandigheden, wanneer de schade wordt veroorzaakt zowel door een gebrek in het product als door schuld van de gelaedeerde of een persoon voor wie de gelaedeerde verantwoordelijk is.

Artikel 9

Onder »schade" in de zin van artikel 1 wordt verstaan:

a) de schade veroorzaakt door dood of door lichamelijk letsel;

b) beschadiging of vernietiging van een andere zaak dan het gebrekkige product, met toepassing van een franchise ten belope van 500 ecu, indien deze zaak

i) gewoonlijk is voor ge- of verbruik in de privé-sfeer en

ii) door de gelaedeerde hoofdzakelijk is gebruikt voor ge- of verbruik in de privé-sfeer.

Dit artikel laat de nationale bepalingen inzake onstoffelijke schade onverlet.

Artikel 10

1. De lidstaten bepalen in hun wetgeving dat de vordering tot schadevergoeding uit hoofde van deze richtlijn na drie jaar verjaart. Deze termijn begint te lopen op de dag waarop de eiser kennis kreeg dan wel had moeten krijgen van de schade, het gebrek en de identiteit van de producent.

2. De bepalingen van de lidstaten inzake schorsing en stuiting van de verjaring blijven onverlet door deze richtlijn.

Artikel 11

De lidstaten bepalen in hun wetgeving dat de rechten die de gelaedeerde aan deze richtlijn ontleent, komen te vervallen na een termijn van tien jaar, te rekenen vanaf de dag waarop de producent het product dat de schade heeft veroorzaakt in het verkeer heeft gebracht, tenzij de gelaedeerde gedurende die periode een gerechtelijke procedure tegen hem heeft ingesteld.

Artikel 12

De aansprakelijkheid van de producent uit hoofde van deze richtlijn kan ten aanzien van de gelaedeerde niet worden uitgesloten of beperkt bij overeenkomst.

Artikel 13

Deze richtlijn laat de rechten die de gelaedeerde ontleent aan het recht inzake contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid of aan een op het ogenblik van de kennisgeving van deze richtlijn bestaande speciale aansprakelijkheidsregeling onverlet.

Artikel 14

Deze richtlijn is niet van toepassing op schade ten gevolge van nucleaire ongevallen waarop door de lidstaten van de Gemeenschap bekrachtigde internationale verdragen van toepassing zijn.

Artikel 15

1. Elke lidstaat kan:

a) in afwijking van artikel 2, in zijn wetgeving bepalen dat onder "product" in de zin van artikel 1 van deze richtlijn ook landbouwgrondstoffen en producten van de jacht moeten worden verstaan;

b) in afwijking van artikel 7, sub e), in zijn wetgeving de bepaling handhaven of, met inachtneming van de in lid 2 beschreven procedure, bepalen dat de producent ook aansprakelijk is als hij bewijst dat het op grond van de stand van

de wetenschappelijke en technische kennis op het tijdstip waarop hij het product in het verkeer bracht, onmogelijk was het bestaan van het gebrek te ontdekken.

2. De lidstaat die de in lid 1, sub b), bedoelde maatregel wil invoeren deelt de Commissie de tekst van de voorgenomen maatregel mee; de Commissie stelt de andere lidstaten ervan in kennis.

De betrokken lidstaat stelt de voorgenomen maatregel uit gedurende een termijn van negen maanden te rekenen vanaf de kennisgeving van de Commissie, mits de Commissie niet inmiddels met betrekking tot de bewuste aangelegenheid aan de Raad een voorstel tot wijziging van deze richtlijn heeft voorgelegd. Indien de Commissie echter niet binnen een termijn van drie maanden te rekenen vanaf de ontvangst van bedoelde kennisgeving, aan de betrokken lidstaat haar voornemen kenbaar maakt om een dergelijk voorstel bij de Raad in te dienen, kan de voorgenomen maatregel door de lidstaat onmiddellijk worden getroffen.

Indien de Commissie binnen de bovengenoemde termijn van negen maanden een dergelijk voorstel tot wijziging van deze richtlijn bij de Raad indient, stelt de betrokken lidstaat de voorgenomen maatregel uit gedurende een nieuwe termijn van achttien maanden te rekenen vanaf de indiening van dat voorstel.

3. Tien jaar na de datum van kennisgeving van deze richtlijn legt de Commissie aan de Raad een verslag voor over de gevolgen van de toepassing door de rechtbanken van artikel 7, sub e), en van lid 1, sub b), van dit artikel voor de bescherming van de consument en de werking van de gemeenschappelijke markt. In het licht van dat verslag besluit de Raad overeenkomstig artikel 100 van het Verdrag op voorstel van de Commissie of artikel 7, sub e), moet vervallen.

Artikel 16

1. Elke lidstaat kan bepalen dat de volledige aansprakelijkheid van de producent voor schade ten gevolge van dood of lichamelijk letsel, veroorzaakt door identieke artikelen die hetzelfde gebrek vertonen, wordt beperkt tot een bedrag van ten minste 70 miljoen ecu.

2. Tien jaar na de datum van kennisgeving van deze richtlijn legt de Commissie aan de Raad een verslag voor over de gevolgen voor de bescherming van de consument en de werking van de gemeenschappelijke markt van de toepassing van de financiële beperking van de aansprakelijkheid door de lidstaten die van de in lid 1 geboden mogelijkheid gebruik hebben gemaakt. In het licht van dat verslag neemt de Raad op voorstel van de Commissie overeenkomstig artikel 100 van het Verdrag een beslissing over het vervallen van lid 1.

Artikel 17

Deze richtlijn is niet van toepassing op producten die in het verkeer zijn gebracht vóór de datum waarop de in artikel 19 bedoelde bepalingen in werking treden.

Artikel 18

1. De ecu in de zin van deze richtlijn is die welke in Verordening (EEG) nr. 3180/78 (1), gewijzigd bij Verordening (EEG) nr. 2626/84 (2), is vastgesteld. De tegenwaarde in de nationale munt is aanvankelijk die welke geldt op de dag van aanneming van deze richtlijn.

2. De Raad gaat om de vijf jaar op voorstel van de Commissie over tot onderzoek naar, en in voorkomend geval, tot herziening van de in deze richtlijn genoemde bedragen, rekening houdend met de economische en monetaire ontwikkeling in de Gemeenschap.

Artikel 19

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk drie jaar te rekenen vanaf de datum van kennisgeving ervan aan deze richtlijn te voldoen (1). Zij stellen de Commissie daarvan onverwijld in kennis.

2. De in artikel 15, lid 2, beschreven procedure wordt van kracht op de datum van kennisgeving van deze richtlijn.

Artikel 20

De lidstaten delen de Commissie de tekst van alle belangrijke bepalingen van intern recht mee, die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

Artikel 21

De Commissie doet de Raad om de vijf jaar een verslag toekomen over de toepassing van deze richtlijn en legt hem in voorkomend geval passende voorstellen voor.

Artikel 22

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Brussel, 25 juli 1985.

Voor de Raad

De Voorzitter

J. POOS

(1) PB C 241 van 14.10.1976, blz. 9, en PB C 271 van 26.10.1979, blz. 3.

(2) PB C 127 van 21. 5.1979, blz. 61.

(3) PB C 114 van 7.5.1979, blz. 15.

(1) PB L 379 van 30.12.1978, blz. 1.

(2) PB L 247 van 16.9.1984, blz. 1.

(1) Van deze richtlijn is aan de lidstaten kennis gegeven op 30 juli 1985.